

DET TEOLOGISKE
MENIGHETSAKULTET

Digital mobbing

Hvilke nye utfordringer møter skolen ved digital mobbing?

Solveig Aabø Heskestad

Veileder

Professor Liv Ingeborg Lied

*Masteroppgaven er gjennomført som ledd i utdanningen ved
Det teologiske Menighetsfakultet og er godkjent som del av denne utdanningen*

Det teologiske menighetsfakultet, 2015, vår

AVH5050: Masteravhandling (30 ECTS)

Master i Lektorprogram

Sammendrag

Fenomenet vi i dag identifiserer som mobbing har eksistert i lange tider. Det var imidlertid først på 1970-tallet at begrepet mobbing ble introdusert og fikk økt fokus. Mobbing er utbredt blant barn og unge, og skoler har slitt med utfordringene i lang tid. De siste tiårene har tiltak mot mobbing i skolen økt. Dette skjedde blant annet gjennom Manifest mot mobbing, hvor regjeringen gav økonomisk støtte til antimobbeprogrammer. Flere av programmene har vist seg å ha god effekt på omfanget av mobbing.

De siste tiårene har det skjedd en økning i bruken av ulike digitale medier. Internett blir en stadig mer integrert del av hverdagslivet til unge. Aldri før har noen vokst opp med et så stort mangfold av informasjon og muligheter. Ubevisst eller uetisk bruk av nettbaserte kommunikasjonsformer er årsaker til at mange unge møter hverdagsutfordringer digitalt. Digital mobbing er et relativt nytt fenomen hvor mobbingen skjer gjennom Internett eller telefon.

Jeg vil se hvordan en skoleleder håndterer disse nye utfordringene. Ettersom digital mobbing er et relativt nytt begrep, er det gjort mindre forskning på problemet, og flere skoler er usikre på hvordan situasjonene skal håndteres.

Problemstilling

I denne oppgaven har jeg valgt følgende problemstilling: «hvilke nye utfordringer møter skolen ved digital mobbing?».

Jeg har valgt å se på likheter og forskjeller mellom tradisjonell og digital mobbing, og hvordan skolen håndterer problematikken.

Metode

For å svare på denne problemstillingen har jeg benyttet kvalitativ tekstanalyse av to nettbaserte mobbeprogrammer, Bruk hue og Barnevakten. I tillegg har jeg intervjuet en erfaren skoleleder om hvordan han opplever mobbing på skolen.

Resultater

Det overordnede emne for denne oppgaven er "digital mobbing". Opplæringsloven 9 a stiller høye krav til et godt psykososialt skolemiljø som skal fremme helse og trivsel for alle elever. Mobbing er et velkjent fenomen i den norske skolen. De siste ti årene har nye former for mobbing blitt utviklet via digitale kommunikasjonsformer, for eksempel ved hjelp av smarttelefoner. Krenkende og sårende meldinger, kommentarer og bilder blir sendt, publisert og sirkulert. Hvilke nye utfordringer møter skolen ved digital mobbing? Tradisjonell mobbing og digital mobbing har flere likhetstrekk, men også klare forskjeller. Det er viktig å legge vekt på hvilke forskjeller som finnes for å vite hvilke strategier skolen kan bruke for å håndtere digital mobbing. Materialet jeg undersøker i denne oppgaven er to nettbaserte antimobbeprogrammer og materiale fra et intervju med en skoleleder på en ungdomsskole. På denne måten vil jeg studere hvordan digital mobbing skiller seg fra tradisjonell mobbing, og diskutere hvordan forskjellene ser ut for en skoleleder som står i mobbekonflikter til daglig. Forhåpentligvis vil denne oppgaven gi et nytt bidrag til den pågående debatten om digital mobbing i skolen.

Forord

Proessen med å skrive masteroppgave har vært veldig spennende og inspirerende. Det å bruke et halvt år på å fordype seg i et så interessant tema opplevde jeg som nyttig. Ettersom jeg snart er ferdig utdannet lektor, er dette et tema som jeg mener er viktig å kunne noe om. Ifølge en studie har ofte lærere lav selvtillit til å identifisere og håndtere digital mobbing. Mobbing i skolen er et alvorlig problem både fordi det berører så mange og fordi det kan gi følger på livstid. Arbeid med å redusere mobbing i skolen er noe jeg betrakter som viktig. Dette var en god motivasjon under hele arbeidsprosessen.

Først vil jeg rette en stor takk til min veileder, Professor Liv Ingeborg Lied, som har kommet med gode og konstruktive tilbakemeldinger. Dette har vært nyttig gjennom utformingen av problemstilling og oppgaven generelt. Hun har gjort et grundig arbeid og lært meg masse gjennom prosessen. Jeg vil også takke informanten min som lot seg stille til intervju. Han gav meg nyttige funn å jobbe videre med.

Ellers vil jeg takke medstudenter for støtte og motivasjon under arbeidet av masteroppgaven. Til tross for mye arbeid, har det vært bra med et godt studiemiljø rundt seg. Dere har gjort det motiverende å sitte lange dager på skolen.

Oslo, mai 2015

Innhold

1.0 INNLEDNING	6
1.1 BAKGRUNN, TEORI OG PROBLEMSTILLING	6
1.1.1 Bakgrunn for valg av tema	6
1.1.2 Forskningsfelt: analyse av to nettstedet og et kvalitativt intervju	7
1.1.3 Problemstilling	7
1.1.4 Avgrensning	8
1.1.5 Teoretisk perspektiv	9
2.0 TEORETISK RAMMEVERK	10
2.1.1 Forskningsbakgrunn	10
2.1.2 Olweus-programmet	12
2.1.3 Definisjoner av mobbing	12
2.1.4 Tre hovedformer for tradisjonell mobbing	14
2.1.5 Digital mobbing	14
2.1.6 Definisjoner på digital mobbing	15
2.1.7 Statistikk	16
2.1.8 Tradisjonell mobbing vs. digital mobbing	16
2.1.9 Oppsummering digital vs. tradisjonell mobbing	19
3.0 METODE	20
3.1.1 Valg av metode	20
3.1.2 Semistrukturert intervju	20
3.1.3 Valg av informanter	21
3.1.4 Intervjuguide	21
3.1.5 Planlegging	22
3.1.6 Forskningsprosess	22
3.1.7 Kvalitativ metode og hermeneutikk	23
3.1.8 Forskerrollen	23
3.1.9 Validitet	24
3.1.10 Reliabilitet	24
3.1.11 Forskningsetiske vurderinger	25
3.1.12 Generalisering	25
3.1.13 Oppsummering av det kvalitative intervjuet som metode	26
3.2.0 Tekstanalyse som metode	26
3.2.1 Innholdsanalyse	26
4.0 MATERIALET	27
4.1.1 Innledning	27
4.1.2 Hva er Bruk hue?	27

4.1.3	Innhold og sjanger	28
4.1.4	Hypertekstualitet og struktur	28
4.1.5	Komposisjon og multimedialitet	28
4.2.0	Hva er Barnevakten?	29
4.2.1	Innhold og sjanger	29
4.2.2	Hypertekstualitet og struktur	30
4.2.3	Komposisjon og multimedialitet	30
5.0	ANALYSE OG DRØFTING AV BARNEVAKTEN OG BRUK HUE	32
5.1.1	FOREBYGGING	32
5.1.2	DOKUMENTASJON, SPREDNING OG ANONYMITET.....	35
5.1.3	SOSIAL ISOLASJON.....	40
5.1.4	Oppsummering av analyse og drøfting av Bruk hue og Barnevakten.....	42
6.0	FUNN, ANALYSE OG DRØFTING AV INTERVJU	43
6.1.1	Presentasjon av informanten og skolen	43
6.1.2	MOTIVASJONEN BAK DIGITAL MOBBING.....	45
6.1.3	TID OG STED	49
6.1.4	HVOR LIGGER ANSVARET?.....	52
6.1.5	ANTIMOBBEPROGRAM	55
6.1.6	Oppsummering av analyse og drøfting av intervjuet	59
7.0	UNDERSØKELSE AV BRUK HUE SAMMEN MED SKOLELEDER	60
7.1.1	Innledning.....	60
7.1.2	Tips og råd for nett og mobil: voksne må bry seg.....	61
7.1.3	«Bruk hue – turneen»	62
7.1.4	Elever som rollemodeller	63
7.1.5	Oppsummering	64
8.0	SAMMENDRAG	64
8.1	Konklusjon i forhold til problemstilling.....	67
9.0	LITTERATURLISTE	69

1.0 INNLEDNING

Det overordnede emne for denne oppgaven er "digital mobbing". Opplæringsloven 9 a stiller høye krav til et godt psykososialt skolemiljø som skal fremme helse og trivsel for alle elever. Mobbing er et velkjent fenomen i den norske skolen. De siste ti årene har nye former for mobbing blitt utviklet via digitale kommunikasjonsformer, for eksempel ved hjelp av smarttelefoner. Krenkende og sårende meldinger, kommentarer og bilder blir sendt, publisert og sirkulert. Hvilke nye utfordringer møter skolen ved digital mobbing? Tradisjonell mobbing og digital mobbing har flere likhetstrekk, men også klare forskjeller. Det er viktig å legge vekt på hvilke forskjeller som finnes for å vite hvilke strategier skolen kan bruke for å håndtere digital mobbing. Materialet jeg undersøker i denne oppgaven er to nettbaserte antimobbeprogrammer og materiale fra et intervju med en skoleleder på en ungdomsskole. På denne måten vil jeg studere hvordan digital mobbing skiller seg fra tradisjonell mobbing, og diskutere hvordan forskjellene ser ut for en skoleleder som står i mobbekonflikter til daglig. Forhåpentligvis vil denne oppgaven gi et nytt bidrag til den pågående debatten om digital mobbing i skolen.

1.1 BAKGRUNN, TEORI OG PROBLEMSTILLING

1.1.1 Bakgrunn for valg av tema

Jeg har lenge vært svært interessert i det psykososiale miljøet på skoler. Konflikter, mobbing, og digital mobbing er noe jeg anser som viktig å ta tak i. Flere skoler har lite kjennskap om digitale mobbekonflikter og er usikre på hvordan det skal håndteres. I egen praksis har jeg hørt om episoder av digital mobbing hvor mobberen har opptrådt anonymt og elever har blitt utsatt for publisering av uheldige bilder.

Etter at jeg var på et seminar på Litteraturhuset i Oslo om digital mobbing i skolen, var jeg ikke i tvil. Dette ønsket jeg å rette søkelyset mot. I media den siste tiden, har det vært mange saker hvor private bilder har kommet på avveie til et langt større publikum enn det som var planlagt. Skoler sliter med å få med seg at den digitale mobbingen skjer fordi det kan skje i det skjulte og til alle tider. Det er ikke lenger bare i skolegården at mobbingen finner sted. Det

ligger mye ansvar hos den enkelte skole for å fremme et mobbefritt skolemiljø. I eget læreryrke er jeg opptatt av at alle elever skal oppleve skolen som en fin plass å være. Jeg mener at trivsel er avgjørende for læring. Dersom elever sliter med psykiske plager vil ofte dette vise seg gjennom skoleprestasjonene. Det har i flere år vært et sterkt fokus rundt tradisjonell mobbing hvor staten har innvilget masse ressurser for å forbedre dette. Daværende statsminister, Kjell Magne Bondevik, lanserte i 2002 «Manifest mot mobbing». Målet var null mobbing innen 23.september 2004. Digital mobbing har derimot først de siste ti årene fått økt oppmerksomhet ettersom bruken av Internett har økt.

1.1.2 Forskningsfelt: analyse av to nettsteder og et kvalitativt intervju

I denne oppgaven vil jeg gjøre en tekstanalyse av to nettbaserte mobbeprogrammer, Barnevakten og Bruk Hue. Jeg vil også gjøre en analyse av materialet fra et kvalitativt intervju gjort med en skoleleder på en ungdomsskole. Målet er å se hvordan han arbeider med digitale mobbekonflikter til daglig. Jeg har altså benyttet både tekstanalyse og et kvalitativt intervju som metode. Jeg ønsker å undersøke digitale mobbekonflikter fra en skoleleders perspektiv, og se på hvilke strategier skolen bruker. Grunnen til at jeg har valgt ledelsesperspektivet er fordi at opplæringsloven 9a stiller strenge krav til skolen om å arbeide systematisk og aktivt med å fremme et mobbefritt skolemiljø.

Jeg synes det var interessant å høre hvordan skolelederen opplevde nettstedene og om disse var noe skolen benyttet seg av. Nettsidene skal være med å skape bevisstgjøring rundt digital mobbing, samt gi råd og tips.

Mot slutten av intervjuet gjorde jeg en undersøkelse av Bruk hue sammen med skolelederen hvor vi så på denne nettsiden sammen. Det var han som kikket og kommenterte, mens jeg stilte spørsmål. Jeg var interessert i å finne ut om skolen opplevde nettstedet som nyttig, og om de brukte rådene i håndteringen av digital mobbing på skolen.

1.1.3 Problemstilling

Hovedfokuset for oppgaven vil være å se på hvordan tradisjonell mobbing har tatt nye former ved oppblomstringen av digital mobbing. Det finnes flere likhetstrekk mellom tradisjonell og digital mobbing, derfor ble det naturlig å ta med forskning fra begge. Allikevel er det det nye ved digital mobbing jeg ønsker å få fram. Disse nye aspektene vil jeg studere gjennom analysen av nettstedene. Dette vil jeg videre i oppgaven se fra en skoleleders perspektiv. Jeg

synes det er interessant å vite hvordan en skole håndterer digital mobbing og hvilke utfordringer de møter. Noe av dette fikk jeg svar på gjennom intervjuet gjort med skolelederen. Jeg har valgt å ta utgangspunkt i følgende overordnede problemstilling:

"Hvilke nye utfordringer møter skolen ved digital mobbing?"

For å belyse denne problemstillingen er det nødvendig å dele inn i noen flere analysekategorier til bruk senere i oppgaven.

I tekstanalysen av de nettbaserte antimobbeprogrammene, Bruk Hue og Barnevakten, har jeg analysert og drøftet tre kategorier:

1. Forebygging
2. Spredning, anonymitet og dokumentasjon
3. Sosial isolasjon

I disse tre kategoriene har jeg hatt fokus på hva som er det spesielle ved digital mobbing sammenlignet med tradisjonell mobbing. Det er gjennom disse kategoriene jeg opplever at den digitale mobbingen har faktorer som vi ikke finner ved den tradisjonelle mobbingen og som skaper nye utfordringer i skolehverdagen.

I det kvalitative intervjuet med skolelederen ble det naturlig å dele inn i følgende kategorier:

1. Motivasjonen bak digital mobbing
2. Tid og sted
3. Hvor ligger ansvaret?
4. Antimobbeprogrammer

1.1.4 Avgrensning

Overskriften til oppgaven forteller at den skal handle om et sammensatt og omfattende tema. Jeg har foretatt en del avgrensninger i forhold til utvalg av analysemateriale for å gjøre undersøkelsen fruktbar innenfor dens rammebetingelser.

Ettersom det finnes flere likhetstrekk mellom tradisjonell og digital mobbing, ønsket jeg å ha et spesielt fokus på ulikhetene dem imellom. Jeg mener det er viktig å vite noe om

forskjellene slik at skolen skal forstå hvordan digital mobbing kan arte seg, og hvordan det bør håndteres.

Selv om digital mobbing ifølge forskning skjer i mindre grad enn tradisjonell mobbing, kan det oppleves svært vanskelig for dem det går utover. Håndteringen rundt dette er vanskelig både fordi det kan skje anonymt, nå et stort publikum, og ligge på Internett for alltid.

Jeg valgte å studere Bruk hue og Barnevakten. Det finnes flere nettbaserte antimobbeprogrammer, men jeg valgte disse to fordi det er de mest velkjente. I tillegg måtte jeg gjøre en avgrensning for at oppgaven ikke skulle bli for lang.

Jeg hadde ett intervju med en skoleleder på en ungdomsskole. Dette gjorde jeg for å gi oppgaven et skoleperspektiv ettersom dette kan være aktuelt i eget læreryrke. I tillegg kan man som lektor støte på flere konflikter knyttet til digital mobbing i framtiden. Ettersom det allerede har blitt gjort mye forskning rundt tradisjonell mobbing, synes jeg det var interessant å studere hvordan mobbingen har tatt nye former.¹

1.1.5 Teoretisk perspektiv

Oppgaven baserer seg på allerede eksisterende teori om mobbing, digital mobbing og om det psykososiale skolemiljøet.

For å finne svar på problemstillingen min «hvilke nye utfordringer møter skolen ved digital mobbing?», vil jeg benytte teori fra Dan Olweus, Anatol Pikas og Erling Roland som er tre av de fremste forskerne i Norden på mobbeproblematikken. De har vært ledende i internasjonalt arbeid og fremtredende ved publisering av forskningsartikler i internasjonale tidsskrifter.

Erling Roland er professor i pedagogisk psykologi og arbeider for Nasjonalt senter for læringsmiljø og atferdsforskning ved universitetet i Stavanger. Han har bakgrunn innen mobbing, klasseledelse og atferdsvansker og har skrevet flere bøker på området. Jeg har tatt i bruk «mobbingsens psykologi» fra 2007 hvor Roland skriver om teoretiske perspektiver rundt mobbing. I tillegg tar han opp hvordan klasseledelse, lærere og skoleledelse kan påvirke omfanget av mobbing.

¹ Det er ikke bare skolen som har ansvar for håndteringen av digital mobbing. Foreldre og andre institusjoner som politi og barnevern kan også spille en stor rolle. Jeg vil nevne dette noen ganger i analysen og drøftingen, men hovedfokuset for denne oppgaven er ansvaret som tillegges skolen.

Deretter vil jeg gjør rede for og diskutere hovedfunn fra EU Kids online-undersøkelsen. Dette er verdens største forskningsprosjekt om barn og risiko på nett. Denne rapporten presenterer totalresultatene fra en ny studie utviklet av forskernettverket i prosjektet EU Kids Online etter strenge vitenskapelige kriterier. Dette er et ledd i å styrke kunnskapsgrunnlaget for å sikre en tryggere bruk av internett. Førsteamanuensis ved UiO, Elisabeth Staksrud, har tatt del i denne forskningen og presentert den i boken sin om digital mobbing utgitt i 2013.²

Et godt psykososialt skolemiljø er det viktigste for å hindre både konflikter, tradisjonell mobbing og digital mobbing. Man finner mange likhetstrekk mellom håndteringen av tradisjonell mobbing som digital mobbing. Derfor mener jeg at Olweus og Rolands forskning også blir relevant i forhold til min problemstilling om hva som er det nye ved digital mobbing.

2.0 TEORETISK RAMMEVERK

I Norge hadde det i flere år vært oppmerksomhet om mobbing i massemediene, blant foreldre og lærere. Likevel holdt skolemyndighetene seg relativt passive. I 1982 skjedde det en stor forandring. Tre gutter fra Nord-Norge i alderen 10-14 år hadde begått selvmord, mest sannsynlig fordi de var utsatt for alvorlig mobbing. Opprørte diskusjoner i massemedia førte til mange reaksjoner. Sluttresultatet var en landsomfattende kampanje mot mobbing i den norske grunnskolen i 1983 (Olweus 1992).

2.1.1 Forskningsbakgrunn

På slutten av 60-tallet og i begynnelsen av 70-tallet oppstod det en sterk samfunnsinteresse i Sverige for mobbeproblematikken. I 1969 trykte det svenske tidsskriftet «Liberal Debatt» en artikkel av skolelegen Peter-Paul Heinermann. Han skrev om noe som mange hadde opplevd eller sett, men som så langt ikke hadde blitt begrepsfestet. Det skulle komme til å bli kalt mobbing. Heinermann kom ut med den første boken som omhandlet mobbing i 1972, «Mobbing. Gruppevold blant barn og voksne» var bokens tittel. Han beskriver skremmende, destruktive bevegelser som skjer i den svenske skolegården, det er et mønster som vokser fram.

² Samtidig vil forskning fra læringsmiljøsenderet i Stavanger rundt digital mobbing bli benyttet.

Oppgaven baserer seg i stor grad på ny forskning rundt digital mobbing fra primært Norden.

For Heinermann er gruppen sentreringspunktet for å forstå mobbing. Han viser til Konrad Lorenz (1968) som er dyreforsker. Noen ganger vender fugler og dyr seg mot sine egne, en avviker, i et kollektivt angrep. Det er et medfødt instinkt som alle i flokken har, som aktiveres. Under visse betingelser er alle slik, mens under andre forhold oppfører alle seg annerledes (Roland 2007: 17).

I 1973 gav en annen svensk forsker, Dan Olweus, ut en rapport. Den omhandlet en undersøkelse om aggresjon blant unge gutter i Stockholm-området. Bokas tittel er «Hakkekyllinger og skolebøller». Den indikerer til en grunnforståelse av individenes betydning for overgrepene. Heinerman og Olweus viser starten på to tradisjoner som skal prege forskningen om årsaker til mobbing og tiltak. Er det situasjonen eller individene som teller? Denne forskjellen er klassisk i sosialvitenskapen. Olweus er personlighetspsykolog, mens Heinermann støtter seg til sosialpsykologien. Videre forskning om mobbere og mobbeofre har blitt omfattende.

Anatol Pikas er den tredje svenske forskeren innenfor området. Han utgav en pionerbok i 1975 med tittelen, «slik stopper vi mobbingen». Selv om Heinermann ikke fulgte opp sitt arbeid, så har både Pikas og Olweus vært aktive på feltet fram til i dag. De er allikevel uenige om grunnforståelsen av mobbing. Både Pikas og Heinermann mener det er prosesser i gruppen framfor enkeltindivider som fører til mobbing (Pikas 1976, 1989 i Roland 2007). Olweus legger også vekt på gruppeprosesser, men han tillegger individuelle kjennetegn ved mobbeofre og mobbere større vekt i sin forståelse av prosesser og årsaker (Olweus 1994, 1999a og b i Roland 2007).

På midten av 1970-tallet flyttet Olweus til Norge hvor han ble professor i personlighetspsykologi ved universitetet i Bergen. Da boken hans ble utgitt på engelsk i 1978, fikk mobbing en stor internasjonal interesse. Olweus har fra 1975 til per dags dato vært den mest fremtredende og innflytelsesrike forsker rundt mobbing. Han betraktes som grunnleggeren av dette forskningsområdet. Fram mot slutten av 1980-tallet forsket han mest på skolemiljøer og lokalmiljøer, samt hjemforhold hos mobber og offer, og deres personlighetstrekk (Olweus 1978, 1980, 1993, 1994, 1999a og b).

2.1.2 Olweus-programmet

Olweus utviklet ut fra sitt forskningsmateriale en grunnforståelse av årsaksmekanismer. Den viktigste drivkraften bak mobbing av sårbare medelever er bestemte, negative hjemforhold som stimulerer aggressivitet hos mobberen. Denne grunnforståelsen har vært svært betydningsfull og til dels omstridt. Olweus har holdt på denne forståelsen (Pikas 1989 i Roland 2007). Han har startet ulike programmer mot mobbing som «Olweus-programmet». Han har hatt et sterkt fokus på tiltak mot mobbing (Olweus 1993, 1997, 2005 i Roland 2007).

Helt fram til 1990-tallet var forskningen om mobbing begrenset til Norden. De britiske øyer ble etter hvert et nytt kraftsenter. Det vokste fram forskning mellom England, Irland og de nordiske landene. Videre spredte den seg til andre land og kontinenter (Roland 2007: 20).

2.1.3 Definisjoner av mobbing

Ordet mobbing kommer fra den engelske ordstammen «mob» som angir at det vanligvis er en anonym og stor gruppe av personer som er aktive. I mobbingsbegrepet skal man allikevel inkludere situasjoner der både en enkeltperson og en gruppe kan stå for mobbingen (Olweus 1992).

Dan Olweus definerer mobbing slik:

«En person som er mobbet eller plaget når han eller hun, gjentatte ganger og over en viss tid, blir utsatt for negative handlinger fra en eller flere andre personer» (Olweus 1992: 17).

Olweus skiller mellom direkte mobbing og indirekte mobbing. Åpne angrep på offeret som slag, eller å gjøre narr av og å himle med øynene er direkte mobbing mot offeret. Indirekte mobbing er sosial utestenging fra et fellesskap. Offeret kan bli holdt utenfor venneflokket eller klassemiljøet. Denne formen er mindre synlig og kan være vanskeligere å oppdage. Direkte mobbing er et større problem blant gutter enn jenter (Olweus 1992).

Internasjonalt har det gradvis vokst fram en nokså samstemt forståelse av hvordan mobbing bør defineres. De definisjonene som brukes har nesten identiske elementer. Felles for definisjonene er at mobbing beskrives som negative, uvennlige eller aggressive handlinger (Olweus 1993, Smith 2005). De fleste aggresjonsforskere definerer aggresjon som en handling der intensjonen er å skade. (Buss 1971, Smith 2005). Av de fleste forskere blir

mobbing oppfattet som negativ atferd, hvor hensikten er å skade mobbeofferet på en eller annen måte (Roland 2007: 23).

Mobbing kan utføres av en enkeltperson eller en gruppe. At mobbing kan utføres av en enkeltperson er en forskjell fra Heinermanns og Pikas forståelse. De mente at mobbing var en gruppehandling. Heinermann mente at mobbing skyldtes en forstyrrelse av samhandling i gruppen, hvor skylden var delt. Ifølge Heinermann er dette en gruppebasert reaktiv aggresjon. Roland mener at det finnes ingen undersøkelser som viser at denne teorien om gruppebasert frustrasjon er riktig (Roland 2007: 52). Internasjonalt er det vanlig å gå ut fra at mobbing kan gjøres av en enkeltperson og av en gruppe. De handlingene som definisjonen beskriver, kan i flere tilfeller bli gjort av en enkeltperson.

Definisjonen peker også på systematikken, at handlingene gjentas over en tidsperiode (Olweus 1993, Roland 1989a, Smith 2005 i Roland 2007). For mobbeofferet er det en viktig forskjell på en hendelse og flere hendelser. Et overgrep kan også virke svært ubehagelig og skremmende. Gjentatt plaging vil gi en dypere ringvirkning, nemlig at reaksjonene hos offeret kan bli permanente. Man skal ikke bagatellisere enkeltepisoder, men begrepet mobbing skal reserveres for systematiske krenkelser (Roland 2007: 23).

Ubalanse i styrkeforholdet er et annet viktig punkt. Mobbeofferet har ikke mulighet til å forsvare seg fysisk eller sosialt i den aktuelle situasjonen. Han eller hun er gjerne hjelpeløs i forhold til mobber. Vi snakker ikke om mobbing når det er krangel mellom omtrent like sterke individer.

Erling Roland definerer mobbing slik:

«Mobbing er fysiske eller sosiale negative handlinger, som utføres gjentatte ganger over tid av en person eller flere sammen, og som rettes mot en som ikke kan forsvare seg i den aktuelle situasjonen» (Roland 2007).³

³ Kunnskapsdepartementet definerer mobbing på følgende måte:

En person blir mobbet når han eller hun, gjentatte ganger og over tid, blir utsatt for negative handlinger fra en eller flere personer. Det er en negativ eller aggressiv handling når noen med vilje påfører en annen person skade eller smerte – ved fysisk kontakt, ved ord eller på andre måter. For å kunne bruke betegnelsen mobbing skal det også være en viss ubalanse i makt- og styrkeforholdet: den som blir utsatt for de negative handlingene, har vanskelig for å forsvare seg og er noe hjelpeløs overfor den eller de som plager ham eller henne.

Roland har med et tilleggsmoment som ikke Olweus har: «Mobbingen rettes mot en som ikke kan forsvare seg i den aktuelle situasjonen». Styrkeforholdet mellom mobber og offer er derfor ujevnt. Jeg har derfor valgt å benytte definisjonen til Erling Roland når jeg snakker om tradisjonell mobbing.

2.1.4 Tre hovedformer for tradisjonell mobbing

Mobberne kan bruke *fysiske virkemidler* som slag, holde fast, sparke og annen fysisk tvang. Dette er langt vanligere for gutter enn for jenter. Den hyppigste formen både for jenter og gutter er *verbale virkemidler* som erting, negative ord og karakteriserer offeret på en negativ måte. Den tredje hovedformen for mobbing er *utfrysning*. Den er mer hyppig blant jenter enn blant gutter. Dette innebærer at en person utelukkes fra et fellesskap ved hjelp av sårende metoder. Utfrysning forutsetter at mobbeofferet ønsker å være sammen med den eller dem som utøver mobbingen. Mobbeofferet deltar i et fellesskap, men blir senere avvist. Dette kan skje i form av små tegn som smil, blick eller ved å overse offeret.

Hovedmotivet for å mobbe tradisjonelt og digitalt er det samme. Det er et forsøk på makt over en annen person, eller følelsen av tilhørighet til en gruppe. Proaktiv aggresjon handler om å reagere med utadrettet aggresjon for å oppnå sosiale gevinster. Det å ydmyke en annen person kan være en aggressiv maktdominans som kan gi den utøvende personen stimulans. Utøveren kan få en opplevelse av belønnende stimulans ved å få tilfredsstilt et maktbehov. Dette kan de oppnå gjennom å utføre handlingen alene eller sammen med andre. Når dette skjer sammen med en gruppe av individer, kan den positive opplevelsen av tilhørighet inntreffe. Tilhørighet og makt er to fenomener som kan gi sterke sosiale gevinster. Proaktiv aggresjon beskrives som relativt planlagt og beregnende atferd. En slik atferd har en sterk sammenheng med mobbeatferd i forhold til både gutter og jenter.⁴

2.1.5 Digital mobbing

Digital mobbing er et relativt nytt fenomen som de siste ti årene har fått økt fokus etter økt bruk av digitale kommunikasjonsformer. Norge er blant de land i verden som har størst mobiltelefonetthet i befolkningen. Vesentlige kommunikasjonsmønstre har blitt endret siden mobiltelefonen ble tatt i bruk på 1990-tallet. Både via samtaler, SMS og MMS blir følelser og

⁴ Laringsmiljosenteret.uis.no, <http://laringsmiljosenteret.uis.no/category.php?categoryID=14382&s=1438>, sett: 04.05.15

personlige beskjeder formidlet. Når teknologi får en så viktig sosial funksjon i samfunnet, er det ikke rart at dette også blir en arena for mobbing (Roland 2007). Smarttelefonen gir særlig nye muligheter for å utøve mobbing ved hjelp av ulike «app`er» som Facebook, Snapchat og Instagram. Det er fremdeles gjort relativt lite forskning på feltet, og en må se digital mobbing som et fagområde som fortsatt er i utvikling.⁵

På grunn av den digitale mobbingens egenart krever dette fenomenet en annen definisjon enn den tradisjonelle. Den digitale mobbingen kan ha flere andre karakteristikk.

2.1.6 Definisjoner på digital mobbing

Robert S. Tokunaga (2010) har definert digital mobbing på følgende måte:

«Digital mobbing er en hvilken som helst handling utført via elektroniske eller digitale medier av individer eller grupper, som gjentagende kommuniserer fiendtlig eller aggressive meldinger, som har til hensikt å påføre skade eller skape ubehag for andre»

I denne definisjonen blir «gjentagende kommunikasjon» nevnt. Blir spredningen av et bilde betegnet som gjentagende? En digital mobbehendelse kan bli utført én gang, men nå mange mennesker på kort tid. Ved tradisjonell mobbing må trakasseringen skje flere ganger for å kunne gå under definisjonen mobbing. Faren ved digital mobbing er at en enkelthendelse kan skape alvorlige konsekvenser for offeret. Spredningen av bilder og kommentarer kan nå personer i andre land og ligge på nettet for alltid.

Nancy Willard (2005) mener at digital mobbing innebærer:

«å være slem mot andre ved å sende eller publisere skadelig materiale eller å ta del i andre former for sosial ondskap gjennom internett eller andre digitale teknologier».

I denne definisjonen nevnes det ikke at mobbingen må skje «gjentatte ganger». Det vil altså si at en enkelthendelse også regnes som digital mobbing. Det står heller ikke noe om et skjevt styrkeforhold mellom partene. Definisjonen er vid, og jeg opplever at all form for fiendtlig eller aggressive meldinger digitalt, kan trolig bli omtalt som digital mobbing. Jeg har derfor valgt å benytte Nancy Willard sin definisjon. Jeg vil senere i oppgaven diskutere problemer knyttet til et engangs tilfelle av digital mobbing.

⁵ snl.no, https://snl.no/digital_mobbing, sett: 25.02.15)

2.1.7 Statistikk

93 % av barna i Eu Kids Online-undersøkelsen bruker internett ukentlig, mens 60 % bruker det daglig. De begynner å bruke Internett tidlig i barndomsårene. 87 % bruker Internett hjemme, mens 63 % bruker Internett på skolen. Hjemmet er altså det vanligste stedet å bruke Internett.

I Europa er norske barn på topp når det gjelder tilgang til Internett gjennom smarttelefon. Samtidig ligger norske barn over gjennomsnittet når det gjelder ferdigheter på Internett. 31 % av norske barn oppgir at de har blitt mobbet i løpet av det siste året, hvor 8 % sier at mobbingen har skjedd på Internett. Å få tilsendt sårende meldinger eller at meldinger om en selv blir publisert slik at andre kan se det, er den vanligste type nettmobbing.⁶

2.1.8 Tradisjonell mobbing vs. digital mobbing

Hvordan foregår digital mobbing i praksis? Ofte vil vi assosiere tradisjonell mobbing til skolegården hvor man står i ring og plager offeret. Hva skjer når mobbingen skjer digitalt? Staksrud mener at en måte å forklare den digitale mobbingen er å sammenligne den med den tradisjonelle. Forskning har vist at den digitale mobbingen har en del særtrekk. Nedenfor er syv viktige punkter beskrevet fra boken til Staksrud (2013).

1. Man slipper aldri unna

Et sentralt trekk ved digital mobbing er at det er vanskelig å slippe unna. Man blir ikke mobbet kun på skolen. Man risikerer å bli kontaktet hele tiden via nettet. Det spiller ingen rolle om mobberen er fysisk til stede hvor du er. Meldinger via mobiltelefonen, Facebook eller snapchat siver inn i personlige og private rom og gjør alle steder utrygge. For den som blir mobbet, blir det irrelevant hvilke juridiske, praktiske og tekniske rammer voksne vil forsøke å definere mobbingen ut fra.

Bruken av internett er en sentral del i norske barns liv. Det brukes til mye forskjellig hver dag som underholdning, læring, aktiviteter, informasjon og vennetilknytning. Det er viktig for

⁶ Eu Kids Online-undersøkelsen:

[http://www.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20II%20\(2009-11\)/EUKidsExecSummary/NorwayExecSum.pdf](http://www.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20II%20(2009-11)/EUKidsExecSummary/NorwayExecSum.pdf). Sett: 26.02.15

barn og unge å være tilgjengelig. Det kan føles som en belastning og ikke vite hva som blir skrevet eller lagt ut på sosiale medier (Staksrud 2013).

2. Audiovisuelt materiale kan brukes i mobbingen

Digital mobbing skiller seg fra tradisjonell mobbing ved at audiovisuelt materiale kan brukes som en del av mobbingen. Mobbing kan inneholde både bilder og lyd. Slike bilder kan være tatt av mobbeofferet i en uheldig situasjon. Eksempler på dette er bilder tatt i dusjen etter en gymtime eller uheldige bilder tatt på en fest. Bilder eller filmer av den som blir mobbet kan også bli manipulert. Ens ansikt kan bli satt inn i bilder som er trakasserende. Pornografiske eller seksuelt eksplisitte situasjoner er et eksempel på dette. Dette kan føre til at det blir ekstra pinlig for mobbeofferet å be om hjelp, fordi man må vise fram eksemplene når man skal forklare situasjonen.

Elever kan også ha sendt private bilder til enkelte personer som plutselig har blitt spredt til hele skolen. Mindreårige barn kan bli utsatt for krenkende bilder og meldinger. Noen er så alvorlige at de rammes av straffelovens bestemmelser om overgrep og seksualiserte bilder av barn. (Staksrud 2013: 47)

3. Mobbingen kan lettere dokumenteres

Den digitale mobbingen kan lettere dokumenteres ettersom det skjer via Internett eller mobiltelefonen i form av bilder, meldinger, lyder og filmer. Kommunikasjonen ligger offentlig ute på internett og det kan bli lettere å finne ut hvem som har skrevet hva og hva som har blitt lagt ut. Selv om innhold på Internett kan være lukket, vil ofte den som blir mobbet ha tilgang til det og kan dokumentere det. Det er derfor viktig å lagre materialet når man blir utsatt for mobbing eller trakassering. Å ta bilde av skjermen enten på pc eller telefon er en måte å dokumentere det som har skjedd. Selv når meldinger er slettet, kan nettleverandører eller politiet i særlige tilfeller få innsyn i og/eller gjenopprette meldinger.

4. Det er lettere for den som mobber å være anonym

Mobbing som skjer digitalt kan lettere gjøres anonymt. Mobiltelefoner kan stilles inn slik at mottaker ikke ser hvem som ringer eller sender melding. Tilsvarende muligheter finnes også på sosiale medier. Man kan opprette en falsk bruker eller ha et kallenavn. En annen måte elever opplever å bli mobbet på er at andre tar over deres profil i et sosialt nettverk, også kalt «facerape». For noen kan dette oppleves uskyldig, men for andre kan det være svært alvorlig.

Slik kan mobberen skjule seg bak en annens identitet. Mobbesituasjonen kan bli svært komplisert, og det kan være vanskelig å finne ut hvem som gjorde hva.

Muligheten for å være anonym kan påvirke både den som blir mobbet og den som mobber. For den som mottar upassende meldinger eller bilder, kan det være en ekstra belastning og ikke vite hvem det er fra. En amerikansk undersøkelse med 3700 barneskolebarn viste at halvparten av elevene ikke visste hvem som mobbet dem (Kowalski, Limber, & Agatson, 2008 i Staksrud 2013). Studier har også vist at offerets frykt, frustrasjon og følelse av hjelpsløshet øker hvis mobberens identitet ikke er kjent (Kernaghan & Elwood 2013 i Staksrud 2013).

Flere forskere antar også at anonymiteten gjør at de som mobber og trakasserer, gjør dette enda verre enn de ellers ville ha gjort. Individuer som vanligvis ikke ville mobbet, kan velge å gjøre dette anonymt på nettet. (Lünders, Brandtzæg & Dunkels, 2009; Willard, 2007 i Staksrud 2013). Anonymiteten bidrar til å svekke de naturlige grensene for hva som er akseptabel oppførsel (Staksrud 2013: 49-50).

5. Digital mobbing gir nye former for sosial ekskludering i form av digital isolasjon

I tradisjonell mobbing kan utestenging og sosial ekskludering oppleves som mobbing. På sosiale medier kan dette lett forekomme. Det og ikke få venneforespørsler, ingen invitasjoner, ingen meldinger eller ingen «likes» kan oppleves sårende for de det gjelder. Både sosiale «eventer», grupper, bilder, og tekst blir lagt ut på for eksempel Facebook. Da kan det være spesielt synlig å se at man ikke har blitt invitert i en bursdagsfeiring, eller «tagget» i bilder fra gårsdagens fest. Lukkede grupper på Facebook kan virke svært sårende når en selv ikke får ta del i det. Her kan man diskutere medelever og avtale morsomme aktiviteter. På denne måten kan enkelte føle seg sosialt utestengt på nettet (Staksrud 2013: 50).

6. Mobbingen kan være mer sosial synlig

Digital mobbing kan enkelt bli spredt på Internett. Bilder og tekst kan deles og dermed nå et stort publikum. Det finnes flere nettsteder som Facebook – grupper og blogger hvor man kan henge ut for eksempel elever og lærere. «Overhørt i 8A» og «overhørt på skolen» er eksempler på slike sider. Den økte sannsynligheten gjør også at muligheten for andre til å involvere seg i en konflikt blir større. Det er et aktivt publikum som observerer en konflikt gjennom å se hva som blir lagt ut og kommentert på i sosiale medier. Dette kan gjøre

konflikten større og bidra til en styggere mobbesituasjon enn det som ville vært tilfellet om det «bare» var en krangel mellom to elever.

Mobbingen som benytter sosial isolasjon som metode, blir mer sosialt synlig. Alle vil kunne se hvor mange venner man har på Facebook og hvor mange likes man får på et bilde. Å sende en venneforespørsel til en i klassen som ikke godtar kan også være svært sårt, spesielt hvis alle andre i klassen er venn med vedkommende. Barn og unge har et spesielt forhold til Internett hvor mye av vennetilknytningen, sosiale eventer og kommunikasjon skjer. Å ikke få være en del av dette, og bli usynliggjort, er tøft. Det at alle andre også kan se dette, kan gjøre det enda tøffere. Usynliggjøring kan også ha en smitteeffekt ved at resten av klassen ser hvem som er venner med hvem, og hvem det er «sosialt akseptabelt» å være venn med, og handler deretter (Staksrud 2013, 52). Slik kan digital isolasjon bli en ond sirkel ettersom det blir mer og synlig hvor man har sin tilhørighet i det «sosiale hierarkiet».

7. Mobbingen kan være mindre synlig for foreldre, lærere og andre voksne

Den digitale mobbingen blir mindre synlig for foreldre, lærere og andre voksne. Ofte ferdes foreldre og lærere i andre digitale rom enn barna og elevene. Sider og grupper som elever ikke vil vise, kan de gjøre private slik at administratoren må godta hvem som har tilgang.

Arenaer for digital mobbing er mange. Med tilgang til smarttelefoner hvor man hele tiden er på, forsvinner lokaliseringsfaktoren. Ved tradisjonell mobbing må mobberen og offeret befinne seg på samme sted. Ved digital mobbing kan man bli utsatt for mobbing hvor som helst og når som helst. Derfor kan det være vanskelig for voksne å se og forstå problemet. Et forhold kan bære preg av vennlighet i klasserommet, men er sterkt konfliktfylt på nettet.

Ifølge EU Kids Online-undersøkelsen, blir majoriteten av de som blir utsatt for digital mobbing, blir ikke utsatt for tradisjonell mobbing. Derfor er det vanskelig å se utenfor nettet hvem som mobber og hvem som blir mobbet.

2.1.9 Oppsummering digital vs. tradisjonell mobbing

Jeg har i dette kapittelet gjort rede for tradisjonell mobbing og digital mobbing. Jeg har primært benyttet teori fra Olweus, Roland og Staksrud. Videre har jeg redegjort for forskjellene mellom digital og tradisjonell mobbing. Dette verktøyet kan hjelpe meg til å se

hvilke nye utfordringer skolen møter ved digital mobbing. Dette vil bli omtalt under analysen og drøftingen senere i oppgaven.

3.0 METODE

I dette kapittelet vil jeg redegjøre for arbeidsprosessen min, grunngi de valgene jeg har tatt og synliggjøre noen av utfordringene jeg har møtt underveis. Dette gjør jeg for å styrke reliabiliteten til studiet mitt, og for å gjøre det etterprøvbart. Jeg vil presentere sentral litteratur knyttet til det kvalitative intervjuet samtidig som jeg vil gjøre rede for forskningsprosessen. Til slutt i kapittelet vil jeg forklare de etiske dilemmaene jeg har stått ovenfor i arbeidet mitt.

3.1.1 Valg av metode

Jeg ønsket å finne ut hvordan en konfliktløser og skoleleder arbeider med digitale mobbekonflikter i skolen, og i hvilken grad skolen benytter seg av antimobbeprogrammer som «bruk hue». Jeg har benyttet et kvalitativt semistrukturert intervju som metode hvor jeg intervjuet en skoleleder ved en ungdomsskole på Østlandet. Jeg synes et semistrukturert intervju fungerte bra for å finne svar på problemstillingen. Jeg ønsket å se på lærerens erfaringer rundt håndteringen av digital mobbing. Jeg vil benytte meg av et casestudium, et detaljert nærstudium av ett enkelt definert tilfelle. Ikke fordi det er allmenngyldig, men fordi det viser ett interessant aspekt ved en større helhet.

3.1.2 Semistrukturert intervju

Forskeren kan benytte seg av åpne intervju eller mer strukturerte intervju. I åpne intervju kan informanten fortelle fritt om sine erfaringer og opplevelser. I strukturerte intervju er spørsmålene valgt ut på forhånd. Jeg valgte å ha et semistrukturert intervju hvor spørsmålene var valgt på forhånd, men forskeren står fritt til å komme med underspørsmål underveis. Dette er den mest valgte intervjuformen. Både spørsmål, tema og rekkefølge i intervjuet ble variert. Det semistrukturerte intervjuet har en god balanse mellom å være standardisert og fleksibelt. Informanten gav også flere eksempler på interessante caser. Kvalitative studier er ofte preget av fleksibilitet fordi opplegget kan bli endret i løpet av forskningsprosessen. De er også preget av sensitivitet og nærhet i forhold til kildene (Grønmo 2004).

3.1.3 Valg av informanter

I oppgaven min arbeidet jeg ut i fra en hypotese om at skoler generelt har liten kunnskap om håndteringen av digital mobbing. Jeg var interessert i å finne ut hvordan skolen arbeider med dette og hvor de søker råd og hjelp. Blir nettbaserte antimobbeprogrammer brukt? Hvilke nye utfordringer møter skolen når de står oppi en digital mobbekonflikt?

Dette var min overordnede interesse. Jeg bestemte meg for at jeg var aller mest interessert i å gå i dybden og undersøke en enkelt lærers forståelse og refleksjon rundt nettbaserte antimobbeprogrammer. For å finne en informant som kunne gi meg svar på problemstillingen, måtte jeg finne en som hadde erfaringer rundt håndteringen av digital mobbing. Jeg måtte gjøre et strategisk utvalg. Læreren jeg ville intervjuet skulle ikke representere et gjennomsnitt av norske lærere, han måtte ha god erfaring med mobbekonflikter. Jeg fikk tips av en lærer om å kontakte en skoleleder og konfliktløser ved en ungdomsskole, han responderte positivt. Han var en mannlig lærer i 50-årene. Jeg snakket med ham på telefon og via mail et par uker i forkant. Da gav jeg ham informasjon om problemstillingen min slik at han visste hva oppgaven min gikk ut på. Informanten satte pris på å kunne være med å hjelpe meg med dette. Gjennom intervjuet fikk jeg et godt innblikk i informantens arbeidsoppgaver, kunnskap og håndtering rundt konflikter.

Videre vurderte jeg at det ikke var lurt å intervjuet lærere på den skolen jeg jobber selv, med tanke på anonymitet. Jeg kjente ikke til informanten jeg intervjuet på forhånd.

3.1.4 Intervjuguide

Intervjuguiden bestod av 15 spørsmål. Jeg prøvde å skrive mest åpne spørsmål, men det ble også et par lukkede. Intervjuguiden inneholdt en liste over generelle spørsmål som jeg skulle stille gjennom intervjuet. Disse temaene sprang ut av problemstillingen som jeg ønsket å belyse. Jeg redigerte intervjuguiden tre ganger i forkant, det var utfordrende å finne de rette spørsmålene å stille. I tillegg til de 15 spørsmålene, skrev jeg ned noen oppfølgingsspørsmål. Jeg opplevde det som en stor hjelp å ha med intervjuguiden, da visste jeg at jeg ville få med meg alt jeg lurte på. Samtidig hjalp det meg å ha en struktur på intervjusituasjonen. Spørsmålene måtte ikke være verken for mange eller for få, ei heller ledende eller tvetydige. I forkant av intervjuet gjennomførte jeg et pilotintervju på en medstudent, dette gjorde meg

bedre rustet til intervjuet. Her måtte jeg redigere et par spørsmål slik at de skulle bli mer forståelige.

3.1.5 Planlegging

Jeg satte meg inn i studiens empiriske og teoretiske kontekst før jeg utarbeidet intervjuguiden (Widerberg 2001: 60). Jeg hadde blant annet god kjennskap til nettsidene Barnevakten og Bruk hue, samtidig som jeg hadde lest meg opp på EU Kids online-undersøkelsen. Jeg hadde også tilegnet meg erfaringer knyttet til digital mobbing i eget læreryrke. Før jeg startet arbeidet med intervjuguiden, hadde jeg derfor en del bakgrunnskunnskap rundt digital mobbing.

For å finne svar på problemstillingen min, «hvilke nye utfordringer møter skolen ved digital mobbing», måtte jeg ta i bruk lærerens praksis og vurdering.

3.1.6 Forskningsprosess

Informanten svarte lenge og utdypende på nesten hvert spørsmål. Der hvor jeg ble usikker, stilte jeg oppfølgingsspørsmål for å bekrefte at jeg hadde forstått ham rett. Det ble også en del spørsmål jeg måtte hoppe over siden informanten allerede hadde gitt meg svar på det tidligere.

Jeg brukte telefonen min til å ta opp intervjuet, og transkriberte det i etterkant. Jeg valgte å krysse ut spørsmål etterhvert som jeg hadde stilt de, dette hjalp meg å holde oversikt over hvor langt jeg var kommet i intervjuguiden. Jeg brukte ca. en time på intervjuet. Det å holde et intervju er krevende, men samtidig veldig spennende og lærerikt. Informanten satt inne med god kunnskap rundt håndtering av mobbing og konflikter. Det kan være vanskelig å holde fokus i en time samtidig som man skal holde en rød tråd i intervjuet. Noen ganger tenkte jeg på hvilket spørsmål jeg skulle stille etterpå. Andre ganger måtte jeg følge med på tiden. Transkribering av lydopptaket ble derfor veldig nyttig for å sikre at jeg hadde fått med meg alt. I etterkant ser jeg at noen spørsmål kunne blitt stilt litt mer direkte. Jeg var redd for å virke for pågående, og dermed var det enkelte spørsmål jeg ikke stilte av hensyn til sensitive opplysninger.

3.1.7 Kvalitativ metode og hermeneutikk

Det kvalitative intervjuet er basert på samtale. Målet er å hente inn beskrivelser fra informantens hverdag. I etterkant skal dette tolkes av forskeren (Kvale 1997). Forskeren ønsker å få belyst problemstillingen og de temaene som man har valgt til oppgaven. Innenfor det kvalitative fagfeltet er det hermeneutiske perspektivet det dominerende. Hermeneutikken prøver å tolke, forklare og omsette. Den har som mål å tolke folk sine handlinger, og fokusere på et dypere meningsinnhold enn det som er umiddelbart innlysende (Thagaard, 2010; Brinkkjær & Høyen 2011). Man forsøker å finne meningen bak selve handlingen. Forskeren vil alltid hente mening fra annen litteratur og forskning. Tolkningen av materialet går fra utsagn fra informanten, via tolkning av informanten sin tolkning ved hjelp av litteratur, til å finne en underliggende eller skjult mening bak. Kvalitativ forskning handler om både analyse og tolkning. En kvalitativ forsker retter blikket mot menneskers hverdagshandlinger, derfor kan forskerblikket bli preget av forskerens teoretiske ståsted. Det er viktig at en kvalitativ forsker er bevisst på egen forståelse av fenomenet som forskes på, slik at det ikke påvirker informanten (Leira 2012).

3.1.8 Forskerrollen

Det stilles krav til forskerens kommunikasjonsferdigheter når man skal gjennomføre et intervju. Det gjelder både i forhold til å lytte og stille spørsmål. Kroppsspråk, holdninger og tålmodighet er også viktig å være bevisst på. (Postholm 2010: 40). Man må være forberedt på å kunne møte på uforutsette situasjoner. Dataene skal i etterkant analyseres og tolkes, dette er tidkrevende arbeid. Det stilles derfor krav til forskerens egnethet i å takle intervjusituasjonen og samle inn dataene i etterkant.

I og med at informanten frivillig gikk med på et intervju, gikk det en grense for hvor pågående jeg kunne være. Hvordan jeg takler den innledende fasen, har avgjørende betydning for intervjuets informasjonsverdi. Intervjuet foregikk på informantens kontor. Dette er tredje gang jeg gjennomfører et intervju, og jeg har nokså liten erfaring med dette. Min egen manglende intervjutrening og usikkerhet, kan ha påvirket informanten. Intervjueffekten kan ha slått inn, og påvirket de svarene som jeg fikk. Et av spørsmålene jeg stilte, tolket informanten litt annerledes enn det som var tenkt. Da måtte jeg føre ham inn på rett spor igjen. En intervjuer med litt mer trening enn meg, ville nok ha stilt spørsmålet på en litt annen måte.

Jeg stilte noen enkle bakgrunns spørsmål knyttet til informantens jobb, alder og utdanning. Det er i denne fasen man etablerer en relasjon og et tillitsforhold. I denne fasen må det derfor ikke stilles vanskelige spørsmål. Videre stilte jeg en del spørsmål rundt håndteringen av konflikter som digital mobbing, og hvor skolen søkte råd i mobbesituasjoner. Jeg tok også opp forskjellen mellom tradisjonell mobbing og digital mobbing. Mot slutten av intervjuet så vi sammen på det nettbaserte antimobbeprogrammet "bruk hue". Her fikk informanten mulighet til å kommentere det han så, og knytte det opp til sin skole. Noen av spørsmålene kunne vært med presist formulert. Det ble noen ganger vanskelig for informanten å vite hva han skulle kommentere. Jeg hadde noen ideer i hodet i forkant, men dette burde vært nøyere gjennomtenkt fra min side.

Da jeg var ferdig med intervjuet måtte jeg sjekke om informanten satt igjen med noen spørsmål eller kommentarer til andre ting han ville ta opp. Det er viktig at informanten får komme med sine innspill dersom han har noe på hjertet som han ikke tidligere har fått sagt (Johannessen et.al 2004: 137).

Å lytte og stille spørsmål uten å ta del i meningsutvekslingen var en litt uvant situasjon. Flere ganger fikk jeg lyst til å kommentere det som ble sagt. Jeg forsøkte hele tiden å være lyttende, interessert og ha små stadfestende kommentarer. Jeg lot alltid informanten snakke ferdig og jeg avbrøt ham aldri.

3.1.9 Validitet

Validiteten handler om relevans eller gyldighet. Det er viktig å samle inn data som er relevante i forhold til problemstillingen min. Det er kanskje lettere å sikre høy validitet gjennom kvalitative undersøkelser enn kvantitative. Gjennom intervjuet kunne jeg foreta korreksjoner underveis. Når informanten får snakke fritt og ta opp ting de synes er viktige, kan flere forklaringsmåter komme opp. En fleksibel prosess hvor man kan endre spørsmål underveis i intervjuet, bidrar til mer valid informasjon (Larsen 2010: 80).

3.1.10 Reliabilitet

Reliabilitet viser til pålitelighet eller nøyaktighet, at undersøkelsen er pålitelighet og at nøyaktighet ligger til grunn i prosessen. Dette kan testes ut gjennom at flere forskere foretar

samme undersøkelse, og at samme resultat forteller om høy reliabilitet. Sikring av reliabilitet er ikke like enkelt når vi snakker om kvalitative undersøkelser. Under intervjuet kunne intervjueteffekten slå inn. Det kan hende at informanten ble påvirket av situasjonen, og kanskje ville gitt et annet svar hvis intervjuet skjedde dagen etter eller ble gjort av en annen intervjuer. En måte å sikre høy reliabilitet er å holde orden på intervjudataene. Jeg prøver derfor å være nøyaktig ved behandling av intervjudataene og under transkriberingen. På den annen side må jeg også akseptere at jeg ikke kan sikre meg fullt ut, man må ta hensyn til mulig lav reliabilitet ved tolkningen av dataene. Noen ganger kan jeg ha forstått utsagn annerledes enn det som var ment (Larsen 2010: 81).

3.1.11 Forskningsetiske vurderinger

Jeg lyttet og viste respekt ovenfor informanten underveis. I analysen av materialet har jeg forsøkt å skille mellom min forståelse og informantens forståelse av situasjonen. Kvale (1997) mener det kan oppleves som et overgrep dersom intervjueren framstiller egne tolkninger av situasjoner som om det skulle vært informanten sin. Jeg hørte på lydbåndet flere ganger, og spalte tilbake på temaer som var viktige.

Informasjonen jeg fikk av informanten var ikke sensitiv. Det er likevel viktig at alt materiale blir holdt anonymt, derfor vil jeg ikke nevne kommunen jeg har hentet informasjonen fra. Alle direkte sitat har jeg språklig normalisert. Med dette vil krav om anonymitet og konfidensialitet være godt ivaretatt.

Jeg vurderte i forkant av prosjektet om det var meldeplikt til datatilsynet. Ettersom personopplysninger ikke ble lagret elektronisk, og temaet ikke var særlig sensitivt, var det ikke meldeplikt. Jeg drøftet dette med min veileder i forkant av intervjuene. Siden forskningen var anonym og opplysningene ikke kan ledes tilbake til informanten, meldte jeg derfor ikke prosjektet til NSD (Johannesen 2010: 96). Opptaket på mobiltelefonen vil bli slettet ved prosjektslutt, og det transkriberte intervjuet vil bli destruert.

3.1.12 Generalisering

Jeg kunne med fordel hatt flere informanter ved andre ulike skoler for å få en bredere forståelse av hvordan skoler håndterer konfliktene ulikt. Det kan være vanskeligere å generalisere i kvalitativ forskning siden fokuset ligger på dybde framfor breddekunnskap. Å

trekke slutninger fra det spesielle til det mer almene er problematisk når det ikke er et representativt utvalg. Resultatet vurderes som rimelig pålitelig og gyldig i forhold til datainnsamling og forskningsprosessen generelt. Forskningen kan ikke direkte overføres til andre skoler og være allmenne sannheter. Ettersom jeg kun hadde en informant, vil det å generalisere bli spesielt vanskelig. Samtidig er det ikke dette som nødvendigvis er fokuset i en kvalitativ masteroppgave på 30 studiepoeng. Poenget mitt er å gå i dybden på en lærers erfaringer og refleksjoner rundt digital mobbekonflikter som omfatter analyse av et nettsted. Samtidig ser man at mye av funnene jeg fant stemmer med EU Kids Online sine forskningsprosjekter. Intervjuet med min informant har gitt meg nyttig data som sammen med teorien har belyst problemstillingen rundt digital mobbing i skolen på en god måte.

3.1.13 Oppsummering av det kvalitative intervjuet som metode

I dette kapittelet har jeg forsøkt å klargjøre forskningsprosessen. Jeg har gjort rede for de valgene jeg har tatt, og de utfordringene jeg har møtt, både med hensyn til reliabilitet og validitet. Jeg har forklart arbeidet jeg måtte gjøre i forkant og i etterkant av intervjuet, samt forskningsetiske vurderinger. Samtidig har jeg forsøkt å gjøre arbeidet mitt gjennomskiktig.

3.2.0 Tekstanalyse som metode

I analysen av nettsidene, Bruk hue og Barnevakten, har jeg benyttet meg av kvalitativ tekst- og innholdsanalyse, forankret i hermeneutiske prinsipper. Grunntanken med samfunnsvitenskapelig tekstanalyse er at all betegnende virksomhet på en og samme tid reguleres av både sosiale og språklige strukturer. Tekstanalysen handler om å sammenføre kontekst og språk.

Når jeg for første gang skal stifte bekjentskap med grunnleggende tekstanalyse som arbeidsmåte, kan det være hensiktsmessig å fokusere på en generell kartlegging av innholdet i det aktuelle materialet. En viktig innsikt når man skal gjøre en tekstanalyse, er at det ikke er mulig å skille kvantitativ og kvalitativ analyse (Lindgren i Fangen 2011: 269)

3.2.1 Innholdsanalyse

Sosiologene Shapio og Markoff definerer innholdsanalyse som en systematisk reduksjon av en tekst til et sett med temaer. Disse temaene skal illustrere intensiteten, tilstedeværelsen eller

hyppigheten av samfunnsvitenskapelig interessante aspekter i teksten. Man fokuserer på selve overflate betydningen i det som står i teksten. Innholdsanalyse kan også kombineres med kvalitativ nærlesning med mer symbolsk meningsinnhold.

I innholdsanalyse kan man telle forekomsten av bestemte ord eller innslag. Den kan også til en viss grad gi et bilde av de tekstuelle rammene. Brukes for eksempel positive eller negative vurderinger i Bruk hue sine tekster om unges internettbruk?

Innholdsanalyse omfatter ikke noen spesiell teoretisk antagelse om hvordan mening skapes. Den er i stedet rettet mot å kartlegge det som faktisk står i en tekst, sies eller avbildes. En tekst er ikke en ren avspeiling av virkeligheten, men kommunikasjon i kodet format. Teksten har derfor flere potensielle betydninger. Innholdsanalysen kan brukes til å måle det kulturelle klimaet i et gitt spørsmål. Den gir kunnskap og informasjon om normer og holdninger som med fordel kan analyseres kvalitativt.

Av analytiske og praktiske grunner er det derfor nødvendig å avklare hva som skal beskrives og hvor grensene går. I neste omgang er det viktig å gjøre et utvalg innenfor det større materialet. For det tredje må man bestemme seg for hvilke analysekategorier man skal konsentrere seg om (Lindgren i Fangen 2011: 274).

4.0 MATERIALET

4.1.1 Innledning

Forskningsmaterialet jeg skal beskrive i dette kapittelet er to nettbaserte antimobbeprogrammer. Nettsidene er offentlige og tilgjengelige for alle. Tilgangen på datamaterialet er derfor enkel. Det finnes også andre nettbaserte antimobbeprogrammer som kunne vært trukket inn i analysen, men for at oppgaven ikke skal bli for omfattende, er disse utelatt. Jeg vil nå presentere nettstedene og beskrive hvilken funksjon de har. I neste kapittel vil disse to nettbaserte antimobbeprogrammene bli gjenstand for analyse.

4.1.2 Hva er Bruk hue?

Bruk Hue er Norges største antimobbekampanje som reiser rundt til ungdomsskoler i Norge med Bruk Hue-foredrag. De går inn i unges netthverdag med konkrete eksempler og råd for å bekjempe digital mobbing. Bruk hue samarbeider med Telenor, Medietilsynet, Trygg bruk,

Barnevakten og Røde Kors. På nettsiden gir de konkrete tips og råd til barn og unge, og til lærere, foreldre og andre fagpersoner rundt temaet digital mobbing.

4.1.3 Innhold og sjanger

Bruk hue er et nettsted som skal gi gode, korte og presise råd om digital mobbing. Den er delt inn i fire hovedbolker:

1. Ekte historier
2. Bruk-Hue Turneen
3. Tips & råd for barn og unge
4. Tips & råd for voksne

Det er «tips og råd for barn og unge», og «tips og råd for voksne» jeg har valgt å analysere.

4.1.4 Hypertekstualitet og struktur

Nettstedet har en hovedside som det er enkelt å komme tilbake til. Den har store bolker med overskrifter slik at det er enkelt for leseren å lese igjennom. Det legges opp til en hypertekstuell lesning hvor leseren må klikke på en lenke i form av en «boks med en overskrift» for å komme seg videre i lesingen. Fordelen med dette er at man lett kan velge hva man ønsker å lese.

Bruk hue har en veldig god struktur. Det er oversiktlig, lett å finne fram og gir klare og konkrete råd om digital mobbing. Menylinjene er oversiktlige og det er lett å finne det man leter etter. Rådene som gis er korte, presise og skrevet på en enkel måte. Det er kun et avsnitt per råd. De er skrevet slik at de skal være enkle å forstå for både unge og voksne. Hensikten er å få folk til å følge dem.

I tillegg til rådene legger de stor vekt på turneen og skriver korte sitater på forsiden som for eksempel «vi vet vi har reddet liv». Nettsiden skal vekke oppmerksomhet og gi informasjon. Det er «Bruk-Hue turneen» det er reklamert mye for.

4.1.5 Komposisjon og multimedialitet

De fire hovedbolkene er de mest visuelt framtrepende på nettsiden. De er svarte bokser med rød kant rundt. Hele nettsiden er svart med hvit og blå skrift. Det som er markert med rødt

virker særlig viktig. Det er en balansert bruk av visuelle virkemidler, det er mer fokus på tekst framfor bilder.

VÆR TRYGG PÅ NETT
BRUK HUE
NORGES STØRSTE KAMPANJE MOT DIGITAL MOBING

Partnere telenor Medietilsynet Trygg bruk barnevakten KORS PÅ HALSEN Røde Kors

Ekte Historier | **Bruk Hue-Turneen** | **Tips & råd FOR BARN OG UNGE** | **Tips & Råd FOR VOKSNE**

» **Hva er Bruk Hue**
Bruk Hue er Norges største antimobbekampanje. Vi reiser rundt til ungdomsskoler i Norge med vårt Bruk Hue-foredrag som går rett inn i barn og unges netthverdag med konkrete eksempler og praktiske råd for å komme den digitale mobbingen til livs. Målet vårt er å bekjempe digital mobbing blant barn og unge.

» **Det nytter**

- Vi har besøkt over 500 skoler
- Vi har snakket med nesten 150 000 barn og unge
- Vi har snakket med 30 000 foreldre og foresatte
- 7 av 10 barn og unge sier at de nå vet hvordan de skal håndtere digital mobbing
- 9 av 10 foreldre sier de lærte noe de ikke visste fra før

» **Aktuelt**

«Elever gav kunnskapsministeren råd i kampen mot nettmobbing»

[Les mer](#)

«Dobling i antall henvender på chat»
[Les mer](#)

«-Vi vet vi har reddet liv»
[Les mer](#)

4.2.0 Hva er Barnevakten?

4.2.1 Innhold og sjanger

Barnevakten er en organisasjon som gir råd om barn og medier. De arbeider ut fra FNs barnekonvensjon som understreker barns rett til å benytte mediene. I tillegg har barn rett på beskyttelse fra informasjon som kan være skadelig. Målgruppen deres er foreldre, lærere og andre fagpersoner som jobber med barn og unge. Barnevakten samarbeider med frivillige organisasjoner, offentlig sektor og kommersielle medieaktører. Målet er å fremme gode medieprodukter og skape trygge rammer. Som nettsted formidler Barnevakten nyttige tips,

nyheter og samtalepunkter for både foreldre og barn. De publiserer artikler hvor også andre fagpersoner kommer med innspill. Barnevakten har rådgivere som formidler foreldresynspunkter. Rådgiverne ønsker å hjelpe foreldre i konkrete utfordringer de opplever med sine barn. Barnevakten tilbyr også elevundervisning i skolen, temakvelder for foreldre og foredrag for fagpersoner. Organisasjonen finansieres i hovedsak gjennom medlemskap.⁷

4.2.2 Hypertekstualitet og struktur

Barnevakten har en hovedside med flere underoverskrifter. Det er lett å komme tilbake til forsiden, men det kunne være vanskelig å finne de tekstene jeg var ute etter og analysere. Det ligger svært mange artikler under hver overskrift. Derfor brukte jeg lenger tid på å analysere Barnevakten enn det jeg gjorde med Bruk hue. Jeg opplevde at det ikke var like lett å finne fram på Barnevakten, man kunne fort gå seg vill. Menylinjen har tydelige overskrifter, men hver overskrift inneholdt mange ulike artikler med forskjellige forfattere. Jeg brukte derfor litt tid på å bla meg igjennom artiklene for å finne de som var aktuelle for meg å analysere.

4.2.3 Komposisjon og multimedialitet

Informasjonen er plassert under hver av de ni overskriftene. Nyheter, undersøkelser og artikler er trolig mest framtrædende på nettsiden. Det blir brukt en del visuelle virkemidler som bilder og film. Det er brukt en hvit bakgrunn med svart, blå og oransje skrift på nettsiden. Nettsiden blir oppdatert jevnlig og publiserer ofte nye artikler.⁸

⁷ Barnevakten.no, sett: 07.04.15

⁸ Ndl.no, <http://ndla.no/nb/node/70662>, sett: 07.04.15

Med koding på timeplanen

Lær Kidsa Koding er en organisasjon som underviser dataprogrammering til barn og unge. Elevene elsker det, og læringspotensialet handler om mer enn bare datateknikk.

Førskolebarn valgte iPad fremfor lek med jevnaldrende

08.04.2015
En undersøkelse fra Danmark viser at barnehagebarn prioriterer nettbrett over jevnaldrende. – Ingen grunn til bekymring, sier Medietilsynet. Professor i sosialpsykolog, Arnulf Kolstad, er derimot urolig for utviklingen.

Populært å se andre spille dataspill

07.04.2015
– Vi e-sport-tittere har også lagdrakter, heiarop og favorittspillere som vi forguder, akkurat som i fotballen, forteller Thea Winger ved House of Nerds.

Søk etter spill | Søk etter film | Søk etter app

Søkeord Vis alle
Vis kun anbefalte

Og/eller filter:

Konsoll Spilltype Aldersgruppe **Søk!**

Har du et spørsmål?

Lurer du på noe? Har du et tips? Skriv til vår rådgiver.

Navn:

E-post:

Sp:

Send!

<h4>Bli medlem</h4> <p>Støtt Barnevakten! Du vil også motta diverse materiell.</p>	<h4>Foredrag</h4> <p>En temakveld med Barnevakten er både inspirerende og engasjerende!</p>	<h4>Nyhetsbrev</h4> <p>Barnevaktens nyhetsbrev sendes gratis ut hver uke. Send oss din e-postadresse!</p>
		

[Se alle artikler](#)

Gode råd:

Internett

Tv og film

Mobil

Spill

Filmanmeldelse og -trailer:

Eventyret om Askepott

Finn oss på Facebook

 Barnevakten
Liker 3820

 Barnevakten
11. april kl. 10:57

En 23-årigs hjertesukk; -Bare ting kunne vært som før...
Barnevakten anbefaler skjermfrie måltider.

5.0 ANALYSE OG DRØFTING AV BARNEVAKTEN OG BRUK HUE

I dette kapitlet vil jeg analysere og drøfte nettsidene etter tre kategorier. Jeg har valgt disse kategoriene fordi de passer til min problemstilling: «hvilke nye utfordringer møter skolen ved digital mobbing?». Jeg har drøftet etter hver kategori, og har derfor ikke et eget kapittel for drøfting. Dette gjorde jeg for å forhindre gjentakelser og for å få en bedre oversikt.

Kategoriene jeg har delt analysen inn i er:

1. Forebygging
2. Spredning, anonymitet og dokumentasjon
3. Sosial isolasjon

5.1.1 FOREBYGGING

Barnevakten skriver om hvorfor folk mobber andre, hva er motivasjonen bak og hvordan kan den digitale mobbingen forebygges?

Barnevakten mener det er viktig å sette seg inn i motivasjonen bak mobbing for å forstå årsaksforhold. En av bidragsyterne på nettstedet, høyskolelektor Ingrid Grinsmo Jørgensen, mener det er flere årsaker til at barn mobber. En av grunnene er manglende sosiale ferdigheter hos mobberen.

En av årsakene til at barn mobber, kan være at man opplever en «gevinst» ved å mobbe et annet barn. Ved å mobbe andre kan en få en følelse av å være mektige. Videre kan følelsen av tilhørighet til en gruppe venner bli forsterket ved at noen utestenges fra den gruppen. Barn kan mobbe for å hevde seg selv, for å styrke sin posisjon eller for selv å unngå å bli mobbet. Andre mobber fordi det er omgangsformen i gjengen, og de mobber uten å tenke over at det er det de gjør. Det sentrale kan være et behov for selvhevdelse, et dårlig selvbilde og vanskelige familieforhold. Da er det ofte slik at det er lettere å ta de som er svakere, skriver Grinsmo Jørgensen.

Like mye mobbing, men digital mobbing mindre utbredt enn tradisjonell mobbing

Elevundersøkelsen i 2012 viser at færre er involvert i digital mobbing i forhold til tradisjonell mobbing, skriver Barnevakten. Nytt i 2012 er at elevene har svart på spørsmål som omhandler digital mobbing. Digital mobbing blir i undersøkelsen definert som «opplevelsen av at noen

bruker Internett, mobil eller e-post for å sende og spre ondsinnede meldinger eller bilder av en person».⁹

Ifølge Barnevakten lever mange unge i dag store deler av livene sine på sosiale medier. Terskelen for å skrive noe kan være mye lavere enn å si det med ord. Flere barn og unge er vant til å formulere seg skriftlig, og de kan uttrykke seg godt. Hun oppsummerer at det er flere faktorer som spiller inn på hvorfor barn mobber. Følelsen av makt og kontroll er viktige elementer.

Å skrive noe på Internett oppleves kanskje mer uskyldig enn å si det ansikt til ansikt. Via Internett ser man ofte at sterkere utsagn blir benyttet. Det er ikke sikkert samme uttrykksmåte ville blitt brukt i virkeligheten, understrekes det på nettstedet.¹⁰

Må utvikle sosial kompetanse hos barn

Høgskolelektor, Ingrid Grimsmo Jørgensen, forklarer til Barnevakten at hun er opptatt av forebygging rundt mobbeatferd. Det må være fokus på å utvikle sosial kompetanse hos barn og unge.

Unge med gode sosiale ferdigheter kjennetegnes ved at de klarer å sette seg inn i andres situasjon. De har empati og forståelse for hvordan det oppleves å bli holdt utenfor, ikke ha venner, og det å være annerledes. De egner å forstå andres følelsesliv bedre, og både stifte og beholde bekjenskaper. Barn med gode sosiale ferdigheter, har en bedre måte å løse konflikter og problemer på.

«Det betyr at de mobber andre barn i mindre grad. Foreldre, foresatte, trenere og lærere bør derfor ha et større fokus på utvikling av sosial kompetanse hos unge på de ulike arenaene de ferdes».

⁹ Barnevakten.no <http://www.barnevakten.no/like-mye-mobbing---men-digital-mobbing-mindre-utbredt/>, sett: 29.04.12

¹⁰ Barnevakten.no, <http://www.barnevakten.no/mener-sosiale-medier-har-gjort-unge-bedre-paa-aa-uttrykke-seg-skriftlig/>, sett: 29.04.15

Kjellaug Tonheim Tønnesen som er rådgiver i Barnevakten, oppfordrer lærere og foreldre til å snakke med elevene og barna sine om digital mobbing. Mobberen må stoppes og ansvarliggjøres. For å få til dette, må vitnene i større grad ta ansvar. Hvis elever er med på å spre negative kommentarer og «like» stygge bilder, deltar man i mobbingen. Det bør legges et fokus på at vitner kan gjøre en stor forskjell ved å rapportere om mobbingen. Hun oppfordrer lærere og foreldre til å snakke med elevene og barna sine om dette.¹¹

Både Barnevakten og Bruk hue legger vekt på viktigheten av å fortelle om den digitale mobbingen til noen man stoler på. Fortell mobbingen til foreldre, lærer eller en elev. Ikke sitt alene med det, skriver barnevakten.¹²

Bruk hue gir flere råd til barn og unge om digital mobbing. Det ene rådet er: «fortell det til noen du stoler på». De legger vekt på at man ikke skal være alene om de vanskelige følelsene. Bruk hue gir også tips om å kontakte Kors på halsen på Chat, Mail eller telefon. Der kan man møte voksne som lytter og tar følelser på alvor. Dette er en tjeneste som er anonym og gratis.

13

Hvordan forebygge digital mobbing?

Barnevakten oppfordrer til å snakke med de unge om trygg og bevisst bruk av digitale medier. Foreldre oppfordres til å fremme bevisst mediebruk gjennom felles dialog og refleksjon. Dermed kan barnet bli bedre rustet til å møte utfordringer på nett. Barnevakten gir tips om å fremme god selvtillit hos barnet. De som har et positivt syn på seg selv, har bedre forståelse av hvordan de skal håndtere vanskelige situasjoner. Det er viktig å utvikle barnets evne til medfølelse, skriver Barnevakten. Man kan fremme ansvarlig og positiv atferd ved å trene barnets evne til empati.¹⁴

Drøfting

Hvordan kan skolen møte de nye utfordringene ved digital mobbing? Når nettsidene gir råd om å si ifra, trenger elevene forståelse og kompetanse om problematikken. De må få kunnskap om hvilken skade digital mobbing kan påføre ofrene. Det kan påvirke relasjoner og vennskap i klassen og på skolen. Barn og unge trenger å lære prinsipper for hvordan de skal

¹¹ Barnevakten.no, <http://www.barnevakten.no/hvorfor-mobber-folk-andre/>, sett: 29.04.15

¹³ Brukhue.no, <http://brukhue.com/rad-2/> sett: 01.04.15

¹⁴ Barnevakten.no, <http://www.barnevakten.no/hvordan-forebygge-digital-mobbing/>, sett: 29.04.15

kommunisere på nett. Barnevakten oppfordrer foreldre til å snakke med barna sine, men skolen har også et stort ansvar. Dersom digital mobbing skjer i skoletiden, er det skolens ansatte som må sette i gang tiltak. Standardene for hvordan man skal oppføre seg i virkeligheten, bør være de samme på Internett. Hver enkelt elev må gis selvtillit slik at de kan reagere effektivt på digital mobbing. Det er viktig og ikke gjengjelde eller respondere på negative kommentarer. I stedet bør man fortelle det til noen som kan hjelpe eller ringe en hjelpetelefon. Det bør rapporteres til en ansatt på skolen slik at tiltak kan iverksettes.

Barnevakten skriver at digital mobbing forekommer sjeldnere enn tradisjonell mobbing. Elevene må anerkjenne viktigheten av å støtte offeret. Bruk hue arrangerer foredrag for både elever og foreldre. Målet er økt oppmerksomhet om digital mobbing.

Positive relasjoner påvirker elevenes tilhørighet til skolen. Høyt nivå av skoletilhørighet viser seg gjennom positive holdninger til seg selv og andre, gode prestasjoner og lav forekomst av mobbing. Å forsterke positive interaksjoner mellom elevene er derfor viktig. Dette kan gjøres ved at elevene deltar i positive skolefaglige aktiviteter arrangert av lærerne.

Handlingsplaner og praksis for å håndtere mobbing er nødvendig. Dette gir elevene et signal om at skolen engasjerer seg for å bidra til et godt skolemiljø. Skolens ansatte skal reagere konsekvent ved mistanke om mobbing. Praksisen må fremme positive sosiale ferdigheter hos elevene. Det er viktig at handlingsplanene brukes jevnlig.

Skolen må oppmuntre og anerkjenne elevenes positive atferd. Effekten av straff som en respons på mobbing, kan føre til at færre elever melder fra om mobbingen. Skolen må derfor lære elevene hvordan de kan løse sosiale problemer på en forebyggende måte.¹⁵

5.1.2 DOKUMENTASJON, SPREDNING OG ANONYMITET

Dokumentasjon

«Ikke svar på stygge meldinger eller kommentarer» er et råd som Bruk hue gir. Å svare på ubehagelige meldinger eller kommentarer kan føre til at mobbingen eskalerer. Derfor er det lurt å la være. Mobberer kan ønske å framprovosere en reaksjon hos offeret. Samtidig råder Bruk hue til å «ta vare på bevis». Fordelen med digital mobbing er at man kan lagre bilder, kommentarer eller meldinger man har mottatt. Dette gjør man via en «screenshot». Slik kan

¹⁵ Laringsmiljosenteret.uis.no, <http://laringsmiljosenteret.uis.no/getfile.php/SAF/Til%20nedlast/Mobbing-veileder.pdf>, sett: 29.04.15

offeret levere beviser direkte til læreren eller rektoren for å vise hva som har skjedd. Tydelig bevismaterialet vil være til stor hjelp for de som etterforsker saken.

Dokumentasjon kan også ha negative konsekvenser. Det som blir skrevet eller lagt ut på Internett kan ligge der for alltid. Det finnes flere eksempler hvor jenter har sendt lettkledde bilder av seg selv til en annen person, men som kort tid etter havnet på flere nettsider. Disse bildene vil hun ikke kunne fjerne. Det kan i tillegg være svært ubehagelig å vise slike bilder til skolen. Problemet blir dermed ikke tatt tak i.

Et annet råd gitt av bruk hue, er å blokkere mobberen. Dette kan offeret gjøre ved å fjerne folk fra vennelisten på Facebook eller blokkere uønskede avsendere. De fleste sosiale medier og spill tillater å blokkere eller rapportere de som oppfører seg dårlig. Telenor tilbyr gratis mobbefilter. Da har man mulighet til å stenge ute nummer som man ikke ønsker kontakt med.

Spredning

«Når du publiserer har du ingen kontroll over hva andre gjør med innholdet, ting sprer seg og kan være vanskelig å fjerne».¹⁶ Bruk hue gir råd om å tenke seg om før man taster noe på Internett. Meldinger og kommentarer på nett kan såre like mye som i virkeligheten. Spredningen får et helt annet innhold når mobbingen skjer digitalt. «Når du videresender, kommenterer eller liker en stygg melding, er du selv med på mobbingen», skriver Bruk hue. Digital mobbing vil dermed kunne nå et langt større publikum enn ved tradisjonell mobbing i skolegården. Bruk hue mener at man deltar i mobbingen hvis man deler eller liker trakasserende meldinger eller bilder.

Dårlig oppførsel på Internett kan rapporteres til eieren av nettsiden. De fleste har kontaktinformasjon eller rapporteringsknapp. Norsk lov og rettigheter gjelder også på nett og mobil, skriver Bruk hue.

Anonymitet

Barnevakten skriver at «overhørt»-sider skaper utrygghet blant skoleelever. Flere skoler melder om rykter og sladder på sosiale medier gjennom anonyme «overhørt»-sider. Det

¹⁶ Brukhue.com <http://brukhue.com/tenk-for-du-taster/> sett: 29.04.15

handler om å bygge holdninger og skape bevissthet, slik at ungdommer tar vare på seg selv og andre.

Konseptet med «overhørt»-sider er at man publiserer ting man har hørt i hverdagen som for eksempel rykter, sitater eller andre morsomheter. Det er ofte på Facebook at sidene dukker opp, for eksempel, «overhørt på xx ungdomsskole».

Dette konseptet er brukt i videregående skole, høyere utdanningsinstitusjoner og på ungdomsskoler. Det finnes også slike sider om alt mulig annet. En rekke medieoppslag har hatt ulike saker om disse sidene. Der hvor grov mobbing fant sted og skoleledelsen grep inn, ble sidene i de fleste tilfeller fjernet innen kort tid.¹⁷

Mange elever skjønner nok ikke alvoret. De tenker ikke nok på konsekvensene av å like eller kommentere på en slik side. «Overhørt»-sider overlever ikke uten publikum, skriver elevrådsleder ved en videregående skole til Barnevakten. Flere elever påpeker at slike sider kan føre til at elever føler seg utrygge på skolen.

«Dersom du sier noe til ei venninne i gangen kan det bli lagt på Facebook, og bli spredd raskt», sier en elev ved en videregående skole i Bergen.

Rådgiver i Barnevakten fremhever at det er viktig å gripe inn i mobbingen. Det er veldig variert hva som skrives på disse sidene. Noen bruker det som uskyldig moro med humor og ironi. Dette kan misforstås av offeret. Andre bruker sidene til og bevisst spre stygge kommentarer og negativ ryktespredning.

Man kan ikke se den andre partens følelser bak dataskjermen. Derfor kan uskyldig moro oppleves trakasserende for offeret.

Ifølge Barnevakten må skolen og elever sammen reagere på «overhørt»-sider. Det finnes ikke noen fasit på hvordan skolene konkret skal forholde seg til trenden, men det viktigste er at noen sier ifra dersom de opplever eller ser mobbing på nettet. Å få identifisert administrator og komme fram til enighet om form og innhold, eller få stengt siden, er en løsning.

Barnevakten skriver at medieforsker, Paul Bjerke, mener at trenden er et typisk eksempel på hvordan dynamikken i sosiale medier arter seg. Tidligere ble slike sitater sagt fra munn til

¹⁷ Barnevakten.no <http://www.barnevakten.no/overhoert-sider-skaper-uttrygghet-blant-skoleelever/> Sett: 17.04.15

mann, i et mye saktere tempo. I sosiale medier er skillet mellom offentlig og privat mer komplisert, det som blir sagt spres bredere og fortere. Nettvett er et viktig nøkkelord for brukerne av disse sidene. Det er mange personhensyn å være obs på, spesielt knyttet til identifisering og navn, sier Bjerke.¹⁸

Drøfting

Spredning

En enkelt digital mobbehendelse kan føre til en stor spredning av et bilde på kort tid. Bildet kan ligge på Internett for alltid og man har ingen plass å gjemme seg. Ved tradisjonell mobbing har man mulighet til å bytte skole, skifte det sosiale miljøet eller oppholde seg andre steder enn hvor mobberen befinner seg. Dette er ikke mulig når det skjer digitalt, mobbingen kan følge deg selv om du har byttet skole. Det er vanskelig å fjerne et bilde hvis det allerede er spredt til personer i andre byer og land. Bruk hue oppfordrer derfor til å tenke seg om før man legger ut eller skriver noe på Internett.

Skolen kan plutselig ha et tosifret nummer av elever som de må kontakte. Det kan være problematisk for skolen å løse situasjonen. Mange elever må kanskje tilkalles. Skolen trenger derfor flere samarbeidspartnere. Foreldre, elever og lærere må samarbeide om å redusere digital mobbing. Det er ikke et spørsmål om når foreldrenes ansvar slutter, og når skolens ansvar begynner. Det viktigste er at man må gjøre digital mobbing til et felles ansvar. På grunn av spredningen som kan oppstå, er det viktig at flere følger med.¹⁹

Anonymitet

For offeret kan det være ekstra ubehagelig og ikke vite hvem som sender for eksempel krenkende meldinger eller kommentarer. (Staksrud 2013: 49-50). Det at mobbingen er anonym, skaper helt nye utfordringer for skolen. Flere elever har ofte bedre digitale ferdigheter enn lærere. Elevene ferder ofte i andre digitale rom enn skolens ansatte. Det kan bli svært vanskelig for skolen å skaffe en oversikt. Varslere er nødvendig for at skolen skal sette i gang tiltak. Enkelte sider krever godkjenning fra administrator for å kunne logge inn.

¹⁸ Barnevakten.no, <http://www.barnevakten.no/overhoert-sider-skaper-uttrygghet-blant-skoleelever/> sett: 18.04.15

¹⁹ Laringsmiljosenteret.uis.no, <http://laringsmiljosenteret.uis.no/getfile.php/SAF/Til%20nedlast/Mobbing-veileder.pdf>, sett: 30.04.15

Alternative måter å løse sosiale utfordringer på er nødvendig. Elevene må få kunnskap om evnen til å forebygge, respondere og identifisere mobbeatferd.²⁰

Innen tradisjonell mobbing beskrives ofte mobbeofferet som svakere i forhold til mobberer. Som beskrevet i teoridelen, er det altså et skjevt styrkeforhold mellom partene. Mobbeofferet er ikke i stand til å forsvare seg sosialt eller fysisk, han eller hun blir gjerne litt hjelpeløs (Roland 2007). Dette skille ser vi ikke i like stor grad når mobbingen skjer digitalt. Den som mobber digitalt kan i noen tilfeller bli betegnet som mer usikker enn ofrene. Det er lettere å være anonym online og man trenger ikke å se offeret ansikt til ansikt. Det kan tenkes at mobberne ikke er klar over hvor sterkt de negative handlingene kan påvirke offeret (Strom og Strom 2005). Den manglende interaksjonen mellom partene fører til at handlingen kan bli mer ondsinnet enn den ville vært i «virkeligheten». Mobberer kan ikke se de emosjonelle følelsene som offeret kanskje kjenner på, som for eksempel gråt. Det er lettere ved tradisjonell mobbing å se reaksjonen til den som blir utsatt for handlingene (Kowalski og Limbert 2007). Fra studien til Kowalski og Limbert fant de ut at omtrent halvparten av mobbeofrene ikke visste hvem som mobbet dem. At det er lettere å være anonym på nettet, kan også føre til opplevelsen av å mobbe ikke føles like skremmende. Likevel kan følelsen av og ikke vite hvem som mobber være svært ubehagelig for offeret (Walby: 2012).

Dokumenteres

Ved håndteringen av tradisjonell mobbing kan det bli utfordrende å få oversikt over hele mobbesituasjonen. Hvem sa hva? Hva ble egentlig sagt? En skoleleder kan ikke være sikker på om elevene forteller den sanne historien. De fleste ønsker å forsvare seg selv, og foreldre stoler ofte på historien til barna sine. Hvis kommunikasjonen ligger offentlig ute på Internett, er det lettere å samle beviser på hvem som sa og gjorde hva. Allikevel kan nettsidene være lukket og stengt for andre. Mobbeofferet har ofte tilgang til nettstedet og kan derfor ta vare på bevis, eller gå inn og vise helt konkret hva som er blitt skrevet. Et viktig råd som skolen kan gi elevene, er å oppfordre til lagring av materialet hvor de har blitt utsatt for digital mobbing. Da har skolen bevismateriale de kan jobbe med videre.

²⁰ Laringsmiljosenteret.uis.no, <http://laringsmiljosenteret.uis.no/getfile.php/SAF/Til%20nedlast/Mobbing-veileder.pdf>, sett: 29.04.15

5.1.3 SOSIAL ISOLASJON

Barnevakten skriver at mange unge bruker mye tid på hva de skal legge ut på sosiale medier. Dette gjelder både bilder og statusmeldinger. Noen ganger publiseres bilder etter hvor mange «likes» man tror man kan få, ikke nødvendigvis fordi man selv er spesielt opptatt av det man publiserer. I etterkant kan det gå mye energi på å sjekke hvor mange «likes» og kommentarer bildet har fått.

En av bidragsyterne i Barnevakten og rådgiver i Redd Barna, Kaja Hegg, skriver til foreldre.no at antall «likes» er en markør som viser popularitet og sosial status blant de unge. Dette kan handle om prestasjoner, utseende og vellykkethet. Det kan forsterke kroppshysteriet og perfeksjonspresset som mange unge opplever. Hegg forteller at ungdommer blir slitne av det konstante presset av å oppnå likes. For dem som får få eller ingen likes, kan dette oppleves tøft.

En annen bidragsyter i Barnevakten, Kristin Oudmayer som er fagansvarlig for Den Ene og ekspert på problematikken rundt digital mobbing, sier at det er mye snakk om hvor mange likes ungdom får på profilbildene. Dette kan være en måte å bedømme hverandre på. Det handler ikke bare om å legge ut et pent bilde, det handler også om å vise noe morsomt eller aktuelt.

Ifølge Barnevakten kan unge ha blitt mer opptatt av å vise seg fram på sosiale medier, framfor i virkeligheten. En amerikansk studie uttrykker at mange er mer opptatt av å ta bilde av livet framfor å leve det. Blant 1600 deltakere oppgav 58 % at jakten etter de perfekte publiseringene legger hindringer for å nyte livet. Deltakerne innrømmet også at de har sagt ting på nett som de ikke ville ha sagt i virkeligheten. «Likes» kan være en enkel utvei for å produsere en falsk opplevelse av sosial kvalitet. Dette kan egentlig kreve mer innsats for å oppnå i virkeligheten, hevder Joseph Grenny på Barnevakten.no.

Det kan oppstå en konkurranse blant elever om å oppnå flest likes. Mangel på aksept og oppmerksomhet kan føles like sårende på Internett som ellers. Det kan gjøre noe med selvtilliten og selvfølelsen.²¹

²¹ Barnevakten.no, <http://barnevakten.no/skoleelever-mener-likes-kan-vaere-skadelig/> sett: 20.04.15

Det er ikke bare antall likes som er en markør på sosial status. Hvor mange meldinger man mottar, kommentarer på bilder og venneforespørsler er også eksempler på dette. Det er lett å sammenligne seg på sosiale medier, skriver Barnevakten. Dersom man føler at man får mindre respons enn vennene sine, er det lett å føle seg sosialt ekskludert.

Drøfting

Jakten på sosial status og tilbakemeldinger fra andre, er sterke drivkrefter på sosiale medier. Mobbingen kan bli sett på som et virkemiddel i å høyne egen status eller redusere andres status (Samnøen 2014).

En hovedform ved tradisjonell mobbing er utfrysning. Som beskrevet i teoridelen er den klassiske varianten at en person fjernes fra et fellesskap ved hjelp av sårende metoder. Mobbeofferet deltar i et fellesskap, eller gis inntrykk av dette, men så fjernes dette grunnlaget (Roland 2007). Ved slik mobbing kan likegyldighet og blick være grunn nok til at det kan føles sårende for offeret. Man kan for eksempel unnlate å snakke med offeret i friminuttet eller ikke invitere han/henne på fester.

Ved digital mobbing finner vi nye former for sosial isolasjon. Det å få lite respons på et profilbilde eller sjeldent bli kontaktet på meldinger kan oppleves svært sårende. Flere unge sammenligner antall likes med andre i klassen, og kan dermed føle seg mindre populær eller mer ensom dersom en selv ikke mottar like mange. Mange venner på Facebook kan også oppleves som sosial status. Elever kan føle seg mindreverdige dersom man ikke mottar venneforespørsler, kommentarer eller meldinger.

Sosial isolasjon kan få negative ringvirkninger på Internett. Det er lett for offeret å føle seg sosialt ekskludert ettersom ungdom bruker store deler av hverdagen på Internett og sosiale medier. Digitalt kan dette skje ved å unnlate å invitere offeret på et «arrangement» på Facebook. Offeret kan se hvem andre som er invitert. Det å føle seg usynliggjort kan være tøft. Digital isolasjon kan bli en ond sirkel ettersom det blir mer synlig hvor man har sin tilhørighet i det «sosiale hierarkiet» (Staksrud 2013: 52).

For voksne og skolens ansatte, kan det være vanskelig å sette seg inn i problematikken rundt det som skjer på Internett. Dermed kan ofte tradisjonell mobbing få mer oppmerksomhet fordi det blir mer sosialt synlig.

Hvordan oppdages sosial isolasjon digitalt? Det kan føles sårende for offeret, men det er ikke sikkert det er synlig for andre. Kan skolen være med å forhindre sosial isolasjon på nettet? Skolens ansatte må informere og gjøre elevene bevisst på hvilke mobbemetoder som foregår, både tradisjonelt og digitalt. Det må jevnlig tas opp, og det må gis klare og konkrete regler om hvordan man skal oppføre seg på Internett. Det er behov for praksis og tydelige retningslinjer for å støtte lærerens implementering av reaksjoner på mobbesituasjoner. Forventninger om atferd og konsekvenser ved negativ atferd, kan bli tydelig kommunisert til elevene. Øke bevisstheten rundt digital mobbing er viktig.

Mange lærere rapporterer at de trenger mer opplæring i hvordan de skal løse mobbesaker. Denne opplæringen må være en del av en helhetlig reaksjon på mobbing fra skolens side. Den må være en del av skolens planer og retningslinjer i forhold til mobbing.

5.1.4 Oppsummering av analyse og drøfting av Bruk hue og Barnevakten

Jeg har nå analysert og drøftet tips, råd og artikler fra Bruk hue og Barnevakten. Jeg har lagt vekt på de tre underkategoriene, 1. forebygging, 2. dokumentasjon, spredning og anonymitet og 3. sosial isolasjon. Jeg har drøftet hvilke nye utfordringer skolen møter ved digital mobbing etter hver kategori.

1. **Forebygging:** Barnevakten mener det er lettere å skrive trakasserende meldinger på Internett. Det må være fokus på å utvikle sosial kompetanse hos barn og unge, skriver en bidragsyter på Barnevakten sin hjemmeside.
Skolens ansatte skal reagere konsekvent ved mistanke om mobbing. Praksisen må fremme positive sosiale ferdigheter hos elevene. Det er viktig at handlingsplanene brukes jevnlig. Skolen må oppmuntre og anerkjenne elevenes positive atferd.
2. **Dokumentasjon, spredning og anonymitet:** Skolen utsettes for helt nye utfordringer knyttet til digital mobbing. Barnevakten mener at en enkelt digital mobbehendelse kan skje anonymt, bli spredt til mange mennesker og ligge dokumentert på Internett for alltid. Lærere ferdes ofte i andre digitale rom enn elevene. Varslere er derfor viktig.
3. **Sosial isolasjon:** Ifølge Barnevakten kan nye former for sosial isolasjon oppstå. Lite respons og kommentarer på et bilde kan føre til at offeret føler seg utestengt fra et fellesskap. Dette er utfordringer skolen bør ha kjennskap til. Lærere har behov for profesjonell trening for å håndtere digital mobbing på en effektiv måte.

6.0 FUNN, ANALYSE OG DRØFTING AV INTERVJU

Jeg vil i dette kapittelet presentere funnene i intervjumateriale og deretter drøfte funnene etter hver hovedkategori. Dette gjør jeg for å forhindre gjentakelser og for å gjøre oppgaven mer oversiktlig. I sitatene som er benyttet har jeg valgt å understreke poenger og meninger. Det ble naturlig å dele funnene fra intervjuet inn i følgende fire kategorier:

1. Motivasjonen bak digital mobbing
2. Tid og sted
3. Hvor ligger ansvaret?
4. Antimobbeprogrammer

6.1.1 Presentasjon av informanten og skolen

Jeg vil først starte med å gi en kort beskrivelse av informantens bakgrunn og hans kompetanse. Samtidig vil jeg gjøre rede for hva skolelederen anser som viktig når det gjelder et godt skolemiljø på ungdomsskolen. Dette preger den videre analysen og drøftingen av intervjuet.

Skolelederen jobber på en ungdomsskole, er i 50 årene og har mye erfaring innen megling og konflikthåndtering. Han er opptatt av det psykososiale miljøet på skoler og har derfor en rolle som konfliktløser. Skolen benytter ikke antimobbeprogrammer, men har tatt i bruk «trivsels ledere». Trivselsledere skal legge til rette for økt aktivitet i friminuttene, dette er elever som allerede går på skolen og blir valgt ut av lærerne. Skolen har også hatt besøk av «Kjetil og Kjartan» som har et antimobbeshow med tips og aktiviteter. Elevundersøkelsen gjort på skolen, viser til gode resultater hvor mobbetallene er lave.

Megling og konfliktløsning

Å megle vil si at partene i en konflikt møtes og diskuterer for å komme fram til en mulig løsning. Megling er basert på frivillighet. Megleren har en nøytral rolle og skal ikke ta parti. En viktig forutsetning for at megling skal fungere er at partene ser konflikten fra den andres ståsted. Målet er å finne en løsning som fungerer for begge, deretter inngår man en avtale. Dette skjer på laveste nivå hvor en megler stiller spørsmålene. Skolelederen har stor tro på dette og har et ønske om å ta skolens elevkonflikter ved et tidlig stadium før det utvikler seg til for eksempel mobbing. Dette gjenspeiler intervjuet gjort med skolelederen.

Vi tror på at konflikter kan løses gjennom megling hvor partene møtes for å diskutere. Slik ønsker vi at konflikter skal løses her. Vi tror på at løsningen blir varig i større grad, enn at noen trer en løsning over hodene på dem som er i konflikten. Det handler om å tømme seg for følelser og frustrasjoner ovenfor megler og den andre parten, og sammen diskutere hvordan man skal eksistere videre i et skolesamfunn. Vi ønsker å ta konflikter tidlig, før det utvikler seg mer. Vi er avhengig av at noen forteller at de ikke har det greit.

Skolelederen snakker om en tydelig «vi-tankegang». Den bærer preg av at denne skolen løser konfliktene på sin egen måte. Ettersom han selv har god erfaring med dette mener han at skolen ikke trenger hjelp av antimobbeprogrammer, men at de klarer seg best på egenhånd. Når han snakker om «vi» er jeg usikker på om han snakker ut fra eget ståsted eller på vegne av hele skoleledelsen.

Når skolelederen skal løse en konflikt er det viktig å forstå det som skjer og kommunisere med partene hver for seg. Det er viktig og unngå å ta parti eller ha negative følelser knyttet til saken. Han mener at partene deretter bør snakke sammen slik at man sammen finner en løsning etter bestemte regler. Deretter blir det gjort en skriftlig eller muntlig avtale. Det blir gitt informasjon til kontaktlærere, foreldre og det som er nødvendig. Megling er helt frivillig, det er viktig å stille spørsmål på riktig måte slik at man finner en løsning.

Jeg er megler og opptrer nøytralt, stiller spørsmål og hjelper dem til å forstå hverandre. Det er gjerne en årsak, høna og egget, ting kan gå langt tilbake. Spesielt jenter har god hukommelse. Tiende klasse jenter kan huske det som skjedde i femte.²²

Skolelederen var svært positiv til megling i konfliktsituasjoner, men var tydelig på at mobbing ikke løses på samme måte. Da har skaden allerede skjedd. Ønsket hans var å ta konflikter så tidlig at mobbing ikke vil skje. Ifølge elevundersøkelsen til skolen lå de godt under landsgjennomsnittet på mobbing.

²² Ikke alle skoler har kvalifiserte meglere i ledelsen. Konfliktrådet kan være en instans som er nyttig. Det tilbys megling for å løse konflikter på lavest mulig nivå.

Konfliktrådet.no, <http://www.konfliktraadet.no/om-konfliktraadet.311335.no.html> sett: 03.03.15

«Ved mobbing nytter ikke megling. Håpet er at vi skal ta det tidlig slik at det ikke blir en mobbesituasjon. Mobbing løses på helt andre måter». Skolelederen var uklar når det gjaldt temaet mobbing. Megling og konfliktløsning var noe som gikk igjen gjennom hele intervjuet. Hva skjer på skolen etter at en mobbehandling faktisk har skjedd?

Skolelederen snakker om å ta konflikter ved et tidlig stadium. Dette kan ofte være vanskelig. Mobbingen kan bryte ut før ansatte på skolen har oppdaget konflikten. Dette kan i tillegg skje anonymt utenfor skolens område. Det er derfor interessant å vite hva skolen gjør når en alvorlig mobbehandling faktisk har skjedd.

Skolelederen mener at grunnpilaren er at voksne følger med, men er avhengige av å bli varslet av for eksempel medelever, vitner eller foreldre. Elever er vanskelige å lese, noen er lukket, mens andre er tilsynelatende glad. Mange elever tørr ikke å innrømme at de ikke har det bra, mener han.

Oppsummering

Jeg har nå presentert ungdomsskolen, resultater fra elevundersøkelsen og svar fra informanten. Jeg har vist hvilke temaer som skolelederen er opptatt av, og noen av grepene skolen gjør for å stanse konflikter ved et tidlig stadium. Temaene som skolelederen var mest opptatt av var megling og konfliktløsning. Skolelederen snakket innledningsvis mest om tiltak før mobbingen bryter ut.

6.1.2 MOTIVASJONEN BAK DIGITAL MOBBING

Da jeg spurte informanten hvordan de håndterer digitale mobbekonflikter på skolen, gav han et eksempel på en case de hadde opplevd.

Ved digital mobbing kommuniseres det med de i klassen som er involvert for å kartlegge og forstå. Det var ikke mye alvor som lå bak, men det ble en slags flørting med muligheter. De skjønnte hva de hadde gjort og gråt bitre angretårer som ikke var krokodilletårer. Nå hevder offeret at alt er bra.

Skolelederen la vekt på at de måtte handle uten å nøle, men samtidig ikke kaste seg ut i noe uten å ha tenkt seg om. Samarbeid med helsesøster, skoleledelse og lærere er viktig. Skolen har mindre erfaring med digital mobbing. Derfor er det trolig vanskeligere å vite hvordan det skal håndteres. Skolelederen forteller at han kan ta kontakt med andre instanser i kommunen for å be om råd, for eksempel politi.

Et godt psykososialt skolemiljø er viktig for skolen, mener skolelederen. Han stod i spissen for dette og var innblandet i flere saker. Det legges vekt på viktigheten av å spørre hvordan elevene har det og at lærere følger med. En god klasseleder leser elevene sine godt, mente skolelederen.

Om mobberne faktisk mente at det ikke var alvor som lå bak, men en flørting med muligheter er vanskelig å si sikkert. Mange har holdningen at mobbing egentlig ikke var mobbing, fordi motivet bare var «testing» og gjort for «moro skyld». Skal vi appellere til regler, fornuft eller empati, er det viktig å vite litt om motivasjonen bak mobbingen. På nettet kan den være litt annerledes enn i virkeligheten. Testing av moralske og sosiale grenser er en sentral aktivitet i barns bruk av digitale medier. Dette betyr at unge kan teste hva de kan gjøre, hvor langt de kan gå, og hva som skjer om de gjør noe de egentlig ikke burde gjøre. Å være anonym og late som de er en annen for å teste ut en venn er ganske vanlig. Hvis denne vennen deler tanker og følelser på sosiale medier blir det ekstra fristende å dele dette med andre. Avsenderen er ofte klar over at dette er ille for mottakeren (Staksrud 2013). Når det gjelder personlighetstrekkene til de som mobber, er det en overvekt av unge som er sensasjonssøkende, de gjør «farlige ting fordi det er morsomt» (Görzig 2011 i Staksrud 2013).

Felles for definisjonene av tradisjonell mobbing er at de beskrives som negative, uvennlige eller aggressive handlinger (Olweus 1993, Smith 2005). Ved digital mobbing kan motivet være litt annerledes. Noen ganger er handlingene gjort med en relativt uskyldig hensikt. Mobberer tenker kanskje ikke over at offeret vil oppfatte det negativt. Et eksempel er når en person logger seg inn på en annens Facebook profil og skriver en ironisk kommentar. Man tror at den det går utover, oppfatter handlingene som morsomme. Som tidligere nevnt er problemet at man ikke ser den andres følelser via nettet. Handlingene kan oppleves som flau og ubehagelige for offeret.

Bilder kan bli spredt på Internett og få et stort publikum. Dette kan igjen følges av en rekke sårende kommentarer. Den digitale mobbingen kan gå utover skolens rekkevidde. De kan miste kontroll og oversikt over situasjonen. Dette gjør den digitale mobbingen svært problematisk. Selv om skolelederen hevder de har lite digital mobbing på sin skole, kan et enkelttilfelle utgjøre alvorlige konsekvenser.

Utfordringen er de sosiale mediene hvor man kan være anonym. Det å sende anonyme meldinger som er direkte truende eller trakasserende som for eksempel «kan du ikke bare gå og henge deg» eller «det er ikke noe vits at du lever». Det er ille at det er mulig å opprette dette, og at noen kyniske mennesker gjør det.

Skolelederen forteller videre at det er lettere å skrive trakasserende ord på nettet enn å ta det ansikt til ansikt. Det oppleves like sterkt for dem som mottar det.

Slike trakasserende meldinger kan man se på nettet, men det er sjeldent at man hører det i virkeligheten. Dette eksempelet viser at digital mobbing og tradisjonell mobbing arter seg forskjellig. Skolelederen har helt rett i at trakasserende ord er lettere å skrive på nettet. Mobberen gjemmer seg bak skjermen og kan i tillegg være anonym. Dette kan gi mobberen en følelse av frihet til å kunne si hva man vil.

«Det er jo bare å se hvordan voksenpersoner uttrykker seg på nettaviser når engasjerende samtaler kommer opp. Det er derfor ikke rart at ungdommer gjør det», forteller skolelederen.

Det at man kan skjule sin identitet, kan føre til at individer oppfører seg annerledes enn hva de ville gjort ansikt til ansikt. Det er ikke bare barn og ungdommer som blir utsatt for digital mobbing. Voksne uttrykker seg minst like ille på nettdebatter, blogger og kommentarfelt. Voksne mobber digitalt og kan bli mobbet digitalt. Kritikk, trakassering og dårlige holdninger på nettet finner man overalt. Man ser ikke den andres følelser digitalt. Dette kan være hovedgrunnen til at folk går lengre på nettet enn i virkeligheten.

Hvordan skal man unngå at de unge mobber digitalt når de ser hvordan voksne oppfører seg på Internett? Staksrud legger vekt på betydningen av voksne som rollemodeller. For å hindre digital mobbing, er det viktig at de voksne går foran som et godt eksempel. Det er viktig å

utøve ytringsfrihet med aksept for andres meninger og føle et visst ytringsansvar (Staksrud 2013: 62).

Drøfting

Elementet av vennskap utenfor nettet, gjør at det kan være vanskelig for skolen å oppdage alvorret i digital mobbing, mener Staksrud. Elevene kan være i en konflikt hvor begge parter føler seg mobbet. En av tre som mobber digitalt sier de vil «ta igjen». Det er naturlig at dersom noen er aggressive mot deg, ønsker man å ta tilbake. Unge elever har kanskje ikke mentale og praktiske verktøy klare til å håndtere en slik situasjon. Noen ganger kan det være lurt å la andre lese over svaret før man sender det. Ellers kan konflikter eskalere raskt (Staksrud 2013: 94).

Motivasjonen bak mobbing kan være mange:

1. Handlingen kan være gjort for moro skyld med en uskyldig hensikt.
2. Den som skriver trakasserende ord på nettet kan ha blitt utsatt for tradisjonell mobbing selv. Dermed står hevnmotivet sentralt.
3. Den digitale mobbingen er utført med viten og vilje hvor mobberen er klar over at han/hun sårer offeret. En hovedgrunn til at individer mobber er følelsen av proaktiv aggresjon. Mobberen får tilfredsstilt et maktbehov som gir en opplevelse av positiv og belønnende stimulans. Dersom dette blir gjort sammen med andre, kan den positive opplevelsen av tilhørighet inntreffe. Makt og tilhørighet kan gi sterke sosiale gevinster.²³

Læringsmiljøsenderet ved UiS, viser at de som blir utsatt for digital mobbing, mobber ofte andre digitalt. De som blir utsatt for tradisjonell mobbing har en økt sannsynlighet for å mobbe andre digitalt. Mange forskere trekker fram hevnmotivet som viktig når det gjelder digital mobbing.

Digital mobbing foregår også mer skjult og det kan være vanskeligere for lærere å oppdage. Dette er kanskje en av grunnene til at noen velger denne formen for mobbing.²⁴

²³ Laringsmiljøsenderet.uis.no: <http://laringsmiljosenteret.uis.no/barn-og-unges-utfordringer/aggresjon/reaktiv-og-proaktiv-aggresjon-article88463-12884.html>, Sett: 09.05.15

²⁴ Laringsmiljøsenderet.uis.no, <http://laringsmiljosenteret.uis.no/category.php?categoryID=14382&s=1438>, Sett: 04.05.15

Læringsmiljøsentret ved UiS, mener at de fleste som er involvert i digital mobbing er i en eller annen form også involvert i tradisjonell mobbing. Det er viktig at skolen har et helhetsperspektiv ved avdekking av digital mobbing. Vennerelasjoner bør ses i sammenheng både på den digitale og fysiske arena.²⁵

Her ser jeg en forskjell mellom Staksrud og Læringsmiljøsentret sin oppfatning av digital mobbing. Staksrud mener at elementet av vennskap utenfor nettet, gjør det vanskelig for skolen å oppdage digital mobbing. Læringsmiljøsentret mener på den andre siden at vennerelasjoner bør ses i sammenheng både på den digitale og fysiske arena. De legger trolig vekt på likhetstrekkene til de to fenomenene av mobbing når det kommer til vennerelasjoner.

Oppsummering

Skolelederen mener det er vanskelig å si sikkert hvor mye alvor som ligger bak en digital mobbehendelse. Elementet av vennskap utenfor nettet kan føre til at det er vanskelig for skolen å vite hvem som mobber. Et vanlig motiv ved digital mobbing kan være hevn. De som blir utsatt for tradisjonell mobbing har økt sannsynlighet for å mobbe andre digitalt. Det er kanskje lettere å hevne seg på nettet, enn ansikt til ansikt. Selv om skolelederen hevder de har lite digital mobbing på sin skole, kan et tilfelle utgjøre alvorlige konsekvenser. Det er trolig lettere å skrive trakasserende ord på nettet enn å ta det ansikt til ansikt.

6.1.3 TID OG STED: gråsoner knyttet til digital mobbing

«Elever melder veldig lite av digital mobbing knyttet til vår skole. Dette er en gråsoner fordi det ofte ikke skjer i skoletiden. Da er ikke vi part før noen eventuelt legger en utskrift eller videresender noe for å be om råd». Skolelederen uttrykte at disse gråsonene skaper helt nye utfordringer for skolen. Det er trolig vanskelig for skolelederen å vite at den digitale mobbingen ikke skjer i skoletiden. Mobberen kan ha sendt en trakasserende melding på Facebook om kvelden. Offeret kan oppdage meldingen på skolen dagen etter. Kan skolen fraskrive seg ansvaret i et slikt tilfelle? Det blir kanskje for enkelt å si at skolen ikke er part før en dokumentasjon foreligger. Når skolelederen snakker om å ta konflikter ved et tidlig stadium, er det også viktig at den digitale mobbingen blir fulgt opp. Dette tyder trolig på at kunnskapen rundt håndteringen av digital mobbing på skolen er svak.

²⁵ Læringsmiljøsentret.uis.no, <http://laringsmiljosenteret.uis.no/category.php?categoryID=14382&s=1438>, Sett: 04.05.15

Skolelederen forteller at foresatte til dem det gjelder og eventuelt politiet kan være aktuelle å tilkalle. Det blir vurdert om dette kan være en straffbar handling. Mindreårige kan få en god oppfølging av politiet for å forebygge videre lovbrudd.

Foreldrene til de som bryter grenser vet ofte ikke hva barna deres har gjort på nettet. Vi har plikt til å melde. Vurdere om det er andre som bør varsles. Vi rådfører oss gjerne med politi anonymt, før de gjør en vurdering om hva vi bør gjøre. Anonyme henvendelser med anonyme samarbeidspartnere er ofte første skritt. Samarbeidspartnere kan være politi, barnevern og utekontakt i noen tilfeller.

Digital mobbing kan skje før skolen, i skoletiden, hjemme og på ferier. Det er ikke nødvendigvis et bestemt tidspunkt at mobberer slår til. Tradisjonell mobbing skjer ofte i skoletiden eller på vei til eller fra skolen. Dermed er skolen part. Når mobbingen skjer på kveldstid inne på soverommet er det kanskje ingen som overvåker at krenkelser kan skje. Hva skjer når de fysiske skillene ikke lenger er tilstede?

Ved spørsmål om skolelederen opplevde digitale mobbekonflikter som vanskelig å håndtere, svarte han:

Egentlig ikke fordi det skjer utenfor vår sfære. Det vi kan gjøre er å informere de som er involvert og deres foreldre og si at dette vet vi skjer. Konfliktene trekkes alltid inn i skolen enten direkte eller indirekte. Da blir vi part til en viss grad, men ikke så mye som når mobbingen skjer på skolen fysisk.

Hva vil det si at skolen blir part til en viss grad? Hvis konfliktene alltid trekkes inn i skolen enten direkte eller indirekte skulle man tro at skolen hadde et ansvar. Det er tydelig at gråsonene knyttet til digital mobbing er problematiske. Skolelederen virker usikker på når skolen skal gripe inn. Digital mobbing er trolig vanskeligere å håndtere ettersom det er usikkert hvor ansvaret ligger.

Videre forteller skolelederen at det hender at de som mobbes fysisk på skolen også mobbes digitalt, men dette hadde de ikke noen empiri på. Elevene legger ikke igjen det som foregår på fritiden når de kommer til skolen.

Drøfting

Ifølge forskning gjort av EU Kids Online, blir majoriteten av de som mobbes tradisjonelt, ikke mobbet digitalt. Hypotesen til skolelederen stemmer ikke overens med denne undersøkelsen gjort på området.

Skolelederen hevder at digital mobbing ikke er like vanskelig å håndtere ettersom det ofte skjer utenfor deres sfære. Likevel kan det tenkes at skolen står i en situasjon de ikke har oversikt over. Elevene oppholder seg på skolen store deler av dagen og lærerne ser dem hver dag. Dersom noen skal ta tak i problemet, vil ofte skolen bli innblandet.

Som tidligere beskrevet i teorikapittelet, er et av de mest sentrale trekkene ved digital mobbing at det er vanskelig å slippe unna og at de fysiske skillene ikke lenger er relevante. Digital mobbing kan foregå både i skoletiden og på rommet hjemme. Teknologien gir mobberne mulighet til å trakassere offeret uavhengig av tid og sted (Samnøen 2013: 43). Skole-fritid og skole-hjem skillene blir derfor utfordret.

Digitale mobbere trenger ikke nødvendigvis å stå ansvarlige for handlingene sine. Dette kan defineres som et misforhold innen digital mobbing (Beale og Hall: 2007). Det kan for eksempel føles tryggere for en digital mobber å sende stygge meldinger til en person som sitter en helt annen plass. Det er en manglende direkte sosial interaksjon mellom partene. Dermed vil kanskje det skjeve styrkeforholdet ved tradisjonell mobbing ikke ha like stor betydning når det kommer til digital mobbing. Det kan tenkes at digitale mobbere blir frikjent fra flere normative regler gjennom den digitale interaksjonen. Det kan i noen tilfeller kun være offeret alene som ser krenkende meldinger eller bilder sendt til smarttelefonen. I sånne tilfeller kan det derfor tenkes at det oppleves som «mindre farlig» å mobbe. (Patchin og Hinduja 2006).

Ut fra opplæringsloven § 9a-3 har skolen et ansvar for å sette inn tiltak mot mobbing når dette skjer i skoletiden. Det vil si at skolen er ansvarlig når elevene er på skolen, på vei til eller fra skolen, eller mens de deltar i en skolefritidsordning (§ 9a-8). Det er irrelevant om dette skjer på nett eller i virkeligheten. I tillegg til dette har de også ansvar for å fremme helse, miljø og trygghet for elevene. Dette gjelder også det psykososiale miljøet. Skoleledelsen har ansvar for den daglige gjennomføringen. En skolestrategi for å bekjempe mobbing skal derfor foreligge på en hver skole. Dette gjelder både tradisjonell og digital mobbing. Dette ansvaret er slik at

det i opplæringsloven gis mulighet for fengselsstraff hvis man forsettlig eller uaktsomt bryter kravene i opplæringsloven 9a-7. Skolen pålegges derfor et alvorlig ansvar i slike saker. Når norske foreldre plikter til å sende barna sine på skolen, er det viktig at det er noen til å påse at barna deres har det bra (Staksrud 2013: 143).

Det er uvisst om en skolestrategi for å bekjempe digital mobbing foreligger på skolen. Fokuset rundt den tradisjonelle mobbingen står ofte i fokus. Selv om digital mobbing kan skje på hjemmebane, vil dette allikevel kunne påvirke humøret og prestasjonen til eleven i skoletiden. Ved siden av foreldre, kan en lærer være en av de første som ser disse tegnene. Elevene tilbringer store deler av dagen på skolen og det er derfor viktig å sikre trygge rammer slik at de trives. Både foreldre, lærere og skoleledelse har derfor et kollektivt ansvar om å følge med og være bevisst på at mobbehendelser kan skje. Dette viser at skoleleders skillelinjer kan være problematiske.

Oppsummering

Opplæringsloven § 9 a tillegger skolen et stort ansvar når det gjelder mobbing. Dette ansvaret foreligger kun når eleven er på skolen eller til eller fra. Digital mobbing skjer uavhengig av tid og sted. For skolen skaper dette helt nye utfordringer. Skolelederen mener at situasjonen ofte blir knyttet til skolen på en eller annen måte, selv om de ikke direkte er part. Det blir ofte naturlig at skolen tar en del av ansvaret.

6.1.4 HVOR LIGGER ANSVARET?

«Jeg kan ikke si 100 % om digitale mobbekonflikter blir løst, men vi hører ikke så mye mer. Om det betyr at de blir løst eller om det fortsetter mer skjult, vet vi ikke». Skolelederen forteller at han kan få en utskrift fra for eksempel en hetserunde på Facebook. I noen tilfeller har skolen skrevet et brev til foresatte om at dette har deres sønn/datter vært med på. Dette er ikke en skolesak, men foreldre blir oppfordret til å ta en prat med deres barn for at vedkommende skal forstå at dette nærmer seg en straffbar handling.

Skolen har handlingsplaner knyttet til tradisjonell mobbing og konflikter. Han har høy kompetanse på dette området, men ved spørsmål rundt digital mobbing ble mindre sagt. Det er et nyere fenomen og det skjer langt sjeldnere enn tradisjonell mobbing. Dette kan være en av grunnene til at det ofte blir mindre diskutert. En annen grunn er at det foreløpig er gjort lite

forskning på feltet. Det finnes en rekke programmer som skal øke trivsel og minske tradisjonell mobbing. Ved digital mobbing virker det som at skolen blir mer usikker på hvordan det skal håndteres. Dette grunner trolig i at skolens ansvarsområde er i skoletiden og ikke i fritiden. Ettersom skolelederen har lenger erfaring med tradisjonell mobbing, er det trolig lettere for han å vite hvordan tradisjonell mobbing håndteres i forhold til digital mobbing.

Hva hvis den digitale mobbingen skjer blant to elever i samme klasse, men på kveldstid i hjemmet? Er det skolen eller foreldrenes ansvar? Selv om mobbesituasjonen skjer på fritiden, er det bare et tidsspørsmål før den blir dratt inn i skolen. Skolen er kanskje også den eneste arenaen hvor mobber og offer møtes.

Drøfting

Mange foreldre oppfordrer barna sine til å begrense Internett bruken. Dette kan derimot gjøre vondt verre. Det kan oppleves belastende og ikke vite hva som skjer på nettet. De kan risikere å komme til skolen hvor alle har sett et bilde eller en kommentar uten at offeret selv er klar over det. Det er vanskeligere å slippe unna mobberne (Staksrud: 2013: 45).

«Skolen kan bare gi regler med virkning utenfor skolen så langt det kan begrunnes direkte i skolegangen. Ordensreglementet vil således kunne ha bestemmelser om elevenes atferd på vei til og fra skolen, men ikke elevenes atferd i fritiden for øvrig» (NOU 1995: 18).

Dette innebærer at konflikter, mobbing og trakassering mellom barn og ungdom som foregår utenfor skolen eller utenfor skoletiden, er både et foreldreanliggende og et foreldreansvar (Samnøen 2014: 62).

Ved digital mobbing er det vanskelig å forstå hvor skillet går fra å være i skoletid eller utenfor skoletid. Er det tidspunktet når bildet publiseres? Eller tidspunktet når offeret ser bildet? Ved digital mobbing kan man ikke snakke om skillelinjer på lik linje som tradisjonell mobbing. Dersom tradisjonell mobbing foregår på fotballtreningen på kveldstid, er det naturlig at ansvaret ligger hos foreldrene eller hos treneren. Selv om publiseringen av et uheldig bilde foregår i pausen på en fotballtrening, vil allikevel bildet kunne ses på nettet på skolen neste dag. Konsekvensene og spredningen av digital mobbing er derfor store. Et uheldig bilde på nettet, kan være lagret og husket for alltid. Ansvaret faller ofte naturlig til skolen. På den

andre siden trenger skolen tid på å utarbeide reglement og opparbeide kompetanse på området. Det er vanskelig for skolen å ta ansvar dersom de ikke vet hvordan krenkelsene skal håndteres.

Skolelederen nevner flere ganger at de rådfører seg med politiet. Har politiet fasiten på hvordan digital mobbing skal håndteres? Ofte har elevene bedre kjennskap til digital mobbing enn de ansatte på skolen. De er yngre og har vokst opp med smarttelefon og sosiale medier. Flere av dem kjenner til både positive og negative sider ved nettet ettersom store deler av hverdagen deres foregår her. Derfor har trolig elevene mer kunnskap om problematikken, enn hva flere voksne har.

Barnevaktens erfaring er at skoler ofte vil bistå med hjelp hvis foreldrene ber om det, så lenge de er bevisst om at hovedansvaret ligger hos dem.

I tilfeller hvor skolen er usikker på om de har et førstehåndsansvar for å håndtere digital mobbing, kan følgende punkter være til hjelp:

1. Hvor sterk tilknytning har handlingen til skolesituasjonen?
2. Kan handlingen føre til at det psykososiale miljøet eller læringsmiljøet vil bli dårligere?
3. Knytter hendelsene seg til noe som har skjedd i skoletiden?
4. Skjer mobbingen mellom elever i samme klasse?
5. Medfører krenkelsen at eleven vil oppleve utrygghet eller krenkelser i skoletiden?

Dersom skolen ut i fra en vurdering av overnevnte punkter ønsker å tillegge seg ansvar, skal tiltak iverksettes. Hvis skolen ikke ilegger seg ansvaret, er det et foreldreanliggende å beskytte offeret.²⁶

Det kan være vanskelig å tillegge foreldrene det fulle ansvaret. Hvor får foreldrene sin kompetanse fra? Ikke alle foreldre har sosiale medier og forstår alvoret som ligger i digitale krenkelser. De kjenner kanskje ikke elevene som er innblandet i saken. Dersom kompetente lærere i skolen sørger for å ha gode handlingsplaner knyttet til digital mobbing, vil dette trolig fungere bedre. Et ressursteam som vet hvordan digital mobbing skal håndteres kunne mest

²⁶ Barnevakten.no, <http://www.barnevakten.no/har-skolen-eller-foreldre-ansvar-ved-digital-mobbing/>

sannsynlig vært nyttig. Hit kan foreldre be om råd og støtte til å løse problemene. Det er kanskje lurt at noen ser saken fra utsiden. Foreldre støtter ofte barna sine, og kan ha vanskeligheter for å se saken fra flere sider.

En av de store utfordringene knyttet til digital mobbing er trolig å få foreldrene med på laget. Det er vanskelig for foreldre å forstå at barna deres kan være med å mobbe andre. I følge undersøkelsen av EU Kids Online, oppgir flere foreldre at barna deres blir utsatt for mobbing. Hvorvidt egne barn er mobbere, ser ikke ut til å være en bekymring. Det var kun 3 % av foreldrene i denne undersøkelsen som oppgav at de trodde deres barn var mobbere. 13 % av alle norske barn mellom 9 og 16 år oppgir å ha mobbet andre via nettet de siste 12 månedene (Staksrud 2013: 64). Da er det kanskje i regi av skolen at tiltak må iverksettes for å få foreldrene til å forstå alvoret. Det er ofte skolen som er de første til å informere foreldre om at sønnen eller datteren deres deltar i mobbingen.

Oppsummering

Skolelederen er usikker på om digitale mobbekonflikter blir løst, eller om det fortsetter mer skjult. Når den digitale mobbingen skjer utenfor skoletid, er dette et foreldreanliggende. Barnevaktens erfaring er at skolen vil bistå med hjelp så lenge foreldrene vet at hovedansvaret ligger hos dem. Allikevel er det vanskelig å vite hvor disse skillene går. Et bilde kan være publisert om natten, men bli sett av offeret på skolen dagen etter. Det er trolig problematisk å snakke om tydelige skillelinjer når det gjelder ansvaret knyttet til digital mobbing. Skolen kan med fordel tillegges mer kunnskap, slik at de kan bistå med mer hjelp. Foreldre har ikke alltid den kompetansen de trenger for å kunne håndtere saken.

6.1.5 ANTIMOBBEPROGRAM

Den nasjonale mobiliseringen «Manifest mot mobbing» fant sted i 2002. Regjeringen med statsminister Kjell Magne Bondevik i spissen, representerte blant annet anbefalinger av programmer som Olweus-programmet og Zero. I tillegg ble det gitt økonomisk støtte til programmene, og annet systematisk arbeid i skolen. Mobbingen ble redusert med omtrent 30 % i manifestperioden (Roland 2007: 42).

Skolelederen fortalte at de ikke benyttet seg av antimobbeprogrammer, men at de har elevundersøkelser og en plan for å øke trivsel. De har en rekke forebyggende felles arrangementer på skolen fra 8-10 klasse som skal være med å bygge opp en vi-opplevelse. Dette skjer gjennom skolefaglige og kulturelle hendelser.

Dette har vi større tro på enn å følge et program. Alle de andre barneskolene i kommunen bruker Pals. Vi føler et visst press på å hive oss på, men vi ser ikke for oss at vi skal drive og dele ut grønne og gule kort til elever for å forebygge negative handlinger. Kommuniser direkte underveis og rose mest mulig, men også reagere med en gang noe ikke er bra.

Skolelederen er svært engasjert i det psykososiale miljøet på skoler. Han så derfor ikke nødvendigheten av å bruke penger på antimobbeprogrammer. Han følte det var mest business fra deres side. Etersom han selv og rektoren på skolen har god kompetanse innen håndtering av mobbekonflikter, ønsket de ikke støtte fra antimobbeprogrammer. Skolelederen er trolig usikker på hvor gode effekter programmene vil gi på deres skole.

Vi avsluttet samarbeidet med «Olweus», vår opplevelse var at det var like mye business som det var fornuftig kampanje. Med bakgrunnen som vi hadde, greide vi ikke å se nytteverdien av å betale så mye som det kostet da. I kommunen har vi også hatt «Kjetil og Kjartan» på besøk. Deres trivselsledere finner fram utstyr som aktiviserer elevene inne eller ute. Det viser seg å være veldig bra for alle parter. Viktig at elever på tvers av klasse, kjønn og aldre driver aktiviteter sammen. Dette er elevdrevet, lederne kurses og iverksettes her på skolen. Skolen må investere i diverse utstyr for å aktivisere.

Som tidligere beskrevet har Olweus-programmet vist seg å ha god effekt på skoler når det gjelder tradisjonell mobbing. Det er interessant at skolelederen opplever programmet som mer business enn en fornuftig kampanje. Det er tydelig at skoleledelsen på hver skole har stor valgfrihet. De har autonomi til selv å bestemme hva som passer dem. Hva er det som gjør at noen skoler har god effekt av antimobbeprogrammer, mens andre opplever de som lite nyttige?

Drøfting

En av de viktigste faktorene for et godt skolemiljø er at skolen har ansatte som bryr seg og tar elevene sine på alvor. Dette er helt nødvendig for at et program skal fungere. Det er stor forskjell på hvor mye kompetanse de ulike skolene har om mobbing. For enkelte skoler er det nødvendig med et program som viser hva som bør bli gjort.

Sosiale forhold i skolen og i klassen spiller en rolle. Det sosiale miljøet blant de ansatte kan også ha betydning for omfanget av mobbing blant elevene. I en undersøkelse blant 15 barnetrinn i Norge ble det funnet at skolene med minst mobbing hadde en bedre kvalitet på skoleledelsen. Denne ene undersøkelsen gir ikke grunnlag for sikre konklusjoner, men resultatene tyder på at forhold i kollegiet spiller en rolle for omfanget av mobbing. Det ble påvist positiv sammenheng mellom samarbeid i kollegiet, enighet i kollegiet og kvaliteten på ledelsen. Konklusjonen fra undersøkelsen var at dårlig standard på skolen trekker opp omfanget av mobbing (Roland 2007).

Ifølge skolelederen har skoleledelsen et stort fokus på et godt psykososialt skolemiljø. Det ble påvist positiv sammenheng mellom kvaliteten på ledelsen og omfanget av mobbing ifølge Roland. Dersom kvaliteten på ledelsen er god, trenger ikke skolen nødvendigvis støtte fra et antimobbeprogram. På den andre siden kan trolig en sterk skoleledelse som benytter et velfungerende antimobbeprogram, virke enda mer positivt på omfanget av mobbing.

Kvaliteten på klasseledelse og det sosiale mønsteret blant elevene, virker også positivt på skolemiljøet. Lærerens omsorg for hver elev, evnen til å undervise og organisere, evnen til å kontrollere og evnen til å gripe inn, gir elevene trygghet. Klasseledelse hadde statistisk sikker og relativt sterk sammenheng med omfanget av elever som plaget andre (Roland 2007).

Selv om forskningen ble gjort på tradisjonell mobbing, er det grunn til å tro at kvaliteten på klasseledelse og det sosiale mønsteret blant elevene spiller en rolle også når det gjelder digital mobbing blant elever i samme klasse eller på samme skole. Dersom lærerne følger med og har en tett oppfølging med elevsamtaler, vil dette trolig virke positivt på omfanget av digital mobbing.

Vil skolebaserte antimobbeprogrammer fungere ved digital mobbing? Tallene som viser at antimobbeprogrammer kan være effektive gjelder ved den tradisjonelle mobbingen. Det

finnes ikke noen statistikker på om programmene kan gjøre seg gjeldende for digital mobbing. Det er foreløpig lite fokus på digital mobbing i antimobbeprogrammene som skolene bruker. Allikevel kan det tenkes at dersom programmene bidrar til et bedre skolemiljø, vil dette også kunne overføres til holdninger elever har på nettet.

Olweus-programmet viser seg å være effektiv ved tradisjonell mobbing, men om det fungerer ved den digitale mobbingen er vanskelig å si. Det er ca. kun 8 % som mobbes digitalt, tallene er lave i forhold til den tradisjonelle mobbingen. Dette er nok en av grunnene til at skolene ikke har et eget antimobbeprogram som omhandler digital mobbing. Samtidig tar det ofte lang tid før nye programmer og planer blir satt i verk. Olweus er skeptisk til digital mobbing som et eget fenomen på grunn av de lave statistikkene. Han mener at det er stor overlapp mellom tradisjonell og digital mobbing, og at det ikke er stor forskjell mellom de som utsettes for dette digitalt eller tradisjonelt. Olweus mener at media har skapt et unøyaktig bilde av omfanget av digital mobbing, og at fokuset først og fremst fortsatt bør ligge på den tradisjonelle mobbingen. Etterhvert har spørreskjemaet til Olweus-programmet blitt utvidet med et spørsmål som omhandler digital mobbing (Danielsen 2014).

Digital mobbing er et svært alvorlig problem på grunn av nye faktorer som oppstår. Både anonymiteten, repetisjonen, dokumentasjonen og fysiske skiller er nye problemstillinger som skolen må forholde seg til. Olweus rekker oppmerksomhetene mot likhetene mellom tradisjonell og digital mobbing. Ettersom forskjellene kan være så alvorlige for offeret, er det nødvendig at man tar disse i betraktning.

I stedet for å lage et helt nytt antimobbeprogram som omhandler digital mobbing, kunne en idé være å innlemme en ny del i det allerede velfungerende programmet (Danielsen: 2014). For at antimobbeprogrammene skal være effektive er det viktig at de blir implementert av den enkelte lærer og at skolen følger opp over tid (Olweus 2012a).

Oppsummering

Skolelederen brukte ikke noen form for antimobbeprogrammer på sin skole. Han mente at med den kompetansen han selv og rektor hadde, klarte de seg godt uten. Ifølge Roland (2007) har antimobbeprogrammene vist seg å være effektive når det gjelder tradisjonell mobbing. Fokuset på digital mobbing er fortsatt lite. Økt oppmerksomhet om digital mobbing i disse

programmene kunne vært en løsning. En større del kunne handle om spørsmål knyttet til dette.

6.1.6 Oppsummering av analyse og drøfting av intervjuet

I dette kapittelet har jeg analysert og drøftet funnene mine opp mot fire kategorier:

«forebygging», «tid og sted», «hvor ligger ansvaret?» og «antimobbeprogrammer». Dette har jeg diskutert ut fra problemstillingen: "hvilke nye utfordringer møter skolen ved digital mobbing?«

1. **Motivasjonen bak digital mobbing:** Skolelederen mener det er vanskelig å si sikkert hvor mye alvor som ligger bak en digital mobbehendelse. Han mener det i flere tilfeller kan være en flørting med muligheter. Samtidig kan motivasjonen bak digital mobbing være annerledes enn mobbing i virkeligheten. Det kan tenkes at digitale mobbere opplever handlingene som mer uskyldig enn en som mobber ansikt til ansikt. En av grunnene til dette er at man ikke kan se offerets følelser.
2. **Tid og sted:** Digital mobbing skjer uavhengig av tid og sted. For skolen skaper dette helt nye utfordringer. Skolelederen mener at de ikke er part før de mottar en utskrift eller får videresendt noe for å be om råd. Selv om situasjonen skjer på fritiden, blir den ofte knyttet til skolen.
3. **Hvor ligger ansvaret?** Når den digitale mobbingen skjer utenfor skoletid, er dette et foreldreanliggende, mener skolelederen. Det er usikkert om foreldre har nok kompetanse til å håndtere digitale mobbekonflikter. Barnevaktens erfaring er at skolen vil bistå med hjelp så lenge foreldrene vet at hovedansvaret ligger hos dem. Allikevel er det vanskelig å vite hvor disse skillene går. Et bilde kan være publisert om natten, men bli sett av offeret på skolen dagen etter. Det er trolig problematisk å snakke om tydelige skillelinjer når det gjelder ansvaret knyttet til digital mobbing. Det var tydelig at skolelederen var usikker på hvor ansvaret ligger.
4. **Antimobbeprogrammer:** Skolelederen benytter ikke antimobbeprogrammer på sin skole. Han var usikker på effekten av disse. Ifølge Roland er antimobbeprogrammene effektive når det gjelder tradisjonell mobbing. Fokuset på digital mobbing er fortsatt lite. Økt oppmerksomhet om digital mobbing i disse programmene kunne vært en løsning. En større del kunne handle om spørsmål knyttet til dette.

7.0 UNDERSØKELSE AV BRUK HUE SAMMEN MED SKOLELEDER

7.1.1 Innledning

I dette kapitlet vil jeg redegjøre for gjennomgangen av Bruk hue med skolelederen. Mot slutten av intervjuet undersøkte vi det nettbaserte antimobbeprogrammet sammen. Han gikk inn på nettsiden, kommenterte og beskrev det han så, mens jeg så på og stilte oppfølgings spørsmål.²⁷ Skolelederen hadde ikke noen spesiell kjennskap til nettsiden på forhånd, men han sa seg enig i mye av det som stod der. Mye av tankegangen rundt digital mobbing beskrevet på Bruk hue, er også slik skolelederen tenker. Jeg ønsket å undersøke om nettstedets råd samsvarte med måten skolen arbeidet rundt digitale mobbesaker. Vi studerte «tips og råd på nett og mobil», «Bruk hue-turneen» og «elever som rollemodeller». Dette var tipsene som stod på nettsiden som skolelederen kommenterte mest.

På spørsmål om skolelederen benytter nettbaserte antimobbeprogram som Bruk hue, svarte han:

Ikke brukt av oss, men noen ganger anbefalt foreldre med deres barn om å oppsøke sidene. Jeg har god tro på «slettmeg.no» hvis det er bilder på avveie. Vi ser at unge jenter frivillig eller under press tar bilder som de sender til gutter.

Hva er grunnen til at foreldre blir rådet til å se på nettsidene uten at skolelederen bruker det? Det kan virke som skolen er usikker på hvilke råd de skal gi foreldrene, derfor blir de oppfordret til å se på nettbaserte antimobbeprogram. Skolelederen har selv liten kunnskap om hva som faktisk står på nettsiden. Mye av det som stod der var nytt for han. Foreldre tar ofte kontakt med skolen fordi de er usikre på hva de skal gjøre. Spørsmålet er om skolen sitter på fasiten.

Skolelederen forteller videre at det har vært en runde med telefoner til foresatte for å fortelle at skoleledelsen vet at sønnen deres har mottatt et bilde. «Vi vet ikke om han har sendt det videre, men vi vet hva han har mottatt». Han oppfordrer videre til at foreldrene snakker med sønnen sin om det.

²⁷ Jeg og skolelederen undersøkte kun «Bruk hue» sammen. Grunnen til dette er at vi hadde liten tid igjen på slutten av intervjuet og fikk derfor ikke gått igjennom «Barnevakten». Samtidig er «Bruk hue» en mer oversiktlig nettside med mindre tekst. Slik slapp skolelederen å bruke mye tid på å lese igjennom mye tekst.

Skolelederen gir et eksempel på en episode med sirkulasjon av uheldige bilder av jenter. Her ser vi at et bilde kan gi svært alvorlige konsekvenser for offeret. Når jentene er unge, er det ikke sikkert de tenker at bildet vil sirkulere på nettet. Ifølge Barnevakten er de som deler og videresender bilder, med på mobbingen. Selv om foreldrene snakker med barna sine om digital mobbing, er det uvisst hvor stor virkning dette har. Jeg tror at flere foreldre ikke forstår alvoret. Det er spesielt vanskelig for foreldre som ikke har sosiale medier og sette seg inn i problematikken. Generasjonskløften mellom foreldre og barn er også trolig en utfordring når det kommer til digital mobbing. Da de vokste opp, eksisterte ikke mobbing digitalt.

Dette eksempelet viser hvordan foreldrenes kompetanse kommer til kort. Er det foreldrenes oppgave å kontakte alle som har videresendt bildet dersom dette skjer utenfor skoletid? Mest sannsynlig kjenner ikke foreldrene til alle personene som er innblandet i saken. Dersom alle elevene går på samme skole, er det trolig lettere om skolen tar ansvar. Selv om skolelederen oppfordrer foreldre til å benytte Bruk hue, er det ikke sikkert at de faktisk gjør det. Når skolelederen ikke benytter programmet, er det kanskje lite sannsynlig at foreldre gjør det.

Som tidligere nevnt er skolelederen avhengig av at noen sender eller printer ut bevis som de kan se. Det kan være ubehagelig for offeret og fortelle det til ansatte ved skolen. Offeret ønsker trolig at verken foreldre eller lærere skal se bildet. Det kan oppstå en situasjon hvor ingen tørr å si ifra. Både av hensyn til seg selv, og av hensyn til offeret.

7.1.2 Tips og råd for nett og mobil: voksne må bry seg

Skolelederen trykket seg inn på «Tips og råd for barn». På Bruk hue står det om viktigheten av å støtte den som blir mobbet. Det er viktig at mobbeofferet ikke føler seg alene. Et godt skolemiljø innebærer blant annet et inkluderende miljø hvor elevene tar vare på hverandre. Skolelederen kommenterte det han leste. «Vi spør hele tiden hvordan elevene har det, allikevel er det noen som tror at vi ikke bryr oss». Elevundersøkelsen til skolen viser at de fleste 10 klassinger sier de har snakket med en voksen hvis de blir utsatt for plaging. Allikevel er det mange som ikke gjør det.

«De som sier at de har snakket med en voksen, sier at de har hatt nytte av det. Dette er viktig. Dette gjelder ikke bare mobbing, men også elever vi er usikre på om har venner eller har en spesiell oppførsel».

Skolelederen legger vekt på at dyktige kontaktlærere på sin skole, leser elevene og blir kjent med dem, de skjønner hvis noe er galt. Kontaktlærer/faglærer spør om elevene har det bra, men det er ikke alltid de svarer ærlig på det. Lærerne prøver flere samtaler og går eventuelt videre til rådgiver, helsesøster og ledelse for å diskutere videre. Det kan være vanskelig for dem som blir mobbet og stoppe mobbingen selv.

Det er viktig at de voksne på skolen viser at de bryr seg, mener skolelederen. Han har opplevd at mange elever er usikre på om skolen virkelig mener at de gjør det. Når lærerne spør hvordan elevene har det, er det trolig flere som ikke svarer ærlig. Skillet mellom elever og lærere er for mange stort. Det kan for noen være lettere å snakke med en venn eller medelev, enn en ansatt på skolen.

7.1.3 «Bruk hue – turneen»

Skolelederen trykket seg inn på «Bruk hue-turneen» på nettstedet og kommenterte dette. Han mener det er mange som vil inn i skolen og formidle noe, for eksempel forebyggende politikk som snakker om å sette grenser, «Bruk hue-turneen» eller «Kjetil og Kjartan show». Spørsmålet er om dette gir en langtidseffekt, eller om det er noe som virker der og da. Det samme gjelder Bruk Hue-turneen, gir dette en effekt over lenger tid? Dersom skoleledelsen ikke tar problemene på alvor, vil ikke Bruk hue sine tips fungere. Det må være en kombinasjon av en sterk skoleledelse som vet hva de ønsker og hva de skal gjøre, og kanskje tips fra andre instanser som Bruk hue og Barnevakten. Turneen vil trolig ha en korttidseffekt dersom skolen ikke følger opp det videre arbeidet.

Fellesaktivitet utenfor skolen bidrar til å skape et godt skolemiljø slik at alle kan bli bedre kjent. Da gjør elevene noe annet enn å sitte i ro på skolebenken. Vi har en generell del av læreplanen også. Det er alltid mulig å gjøre ting bedre. Spørsmålet er hva som gir best utbytte.

Det er kanskje nødvendig at noen vil inn i skolen og formidle noe nytt. Det er tydelig at det finnes flere gråsoner knyttet til digital mobbing. Skolen er usikker på hva som fungerer og hvordan situasjonen arter seg. Derfor er det trolig nyttig at nettbaserte antimobbeprogrammer som Bruk hue og Barnevakten prøver å formidle ny kunnskap om digital mobbing.

«Alt som står på Bruk hue er i stor grad slik vi tenker og håndterer situasjoner. Jeg mener vi har ganske god relasjon til elevene våre, det er viktig. At vi faktisk reagerer og bryr oss.» Skolelederen var positiv til nettstedet, likevel hadde han ikke brukt det tidligere. Det virket som skolelederen ble positivt overrasket over innholdet på Bruk hue. Han noterte ned internettadressen, og sa han ville ta i bruk nettstedet ved en senere anledning.

7.1.4 Elever som rollemodeller

Staksrud snakker om at eldre elever på ungdomsskolen kan inviteres til å holde foredrag om digital mobbing for de yngre elevene på skolen (Staksrud 2013). Jeg spurte skolelederen hva han tenkte omkring dette.

Dette er samme tanke som vi har i forhold til elevmægling. Det å løse konflikter på lavest mulig nivå. Elever skjønner hverandres utfordringer bedre enn hva en inspektør eller rektor gjør. Mentorer som er nærme elever i alder er bra. Vi ser også det motsatte, at eldre gutter prøver å presse yngre jenter til å sende bilder av seg selv.

Positive aktiviteter virker trolig positivt på omfanget av mobbing. Vennskap skal være med å beskytte mot både mobbing og andre psykiske plager (Roland 2007). Dette er mest forsket på innen tradisjonell mobbing. Allikevel vet vi at elever som kjeder seg har lettere for å mobbe, både tradisjonelt og digitalt. Et inkluderende miljø preget av vennskap og vennlighet, vil kunne gi positive effekter på skolemiljøet.

Fysisk aktivitet har positive effekter både for fysisk og psykisk helse, og for læringsmiljø og læringsutbytte. Det er viktig å ha mange elever med i en aktivitet for å danne et inkluderende læringsmiljø (Roland 2007).²⁸

²⁸ Trivselsleder.no, <http://www.trivselsleder.no/no/OM-PROGRAMMET/>, Sett: 04.05.15

Staksrud mener at et av de beste rådene er å være konkret og tydelig på hvilke roller som gjelder på skolen. Hvert semester bør det gjøres klart at skolens regler forventes å bli fulgt, og hvilke konsekvenser det vil gi ved regelbrudd. For at reglene skal være levende for elevene, kan det være lurt å velge eldre elever som «meningsentreprenører». Hvis de formidler til de yngre hva som forventes, er sannsynligheten stor for at dette har større effekt enn om lærer, rektor eller inspektør gjør det samme. Flere yngre elever ser opp til de eldre, og de definerer i stor grad hva som er kult, forventet og greit. Avgangselever på barneskolen, ungdomsskolen og videregående kan brukes til å holde foredrag for de andre elevene (Staksrud 2013: 142).

7.1.5 Oppsummering

Jeg har nå gjennomgått analysen av «undersøkelsen av Bruk hue sammen med skolelederen». Skolelederen var positiv til nettstedet og sa seg enig i alt som stod der, men hadde ikke benyttet det i sitt tidligere arbeid. Han la vekt på at dyktige kontaktlærere ser og spør elevene hvordan de har det. Det er viktig at lærere og skoleledelsen bryr seg og tar tak i problemene. Han oppfordret foreldre til å besøke nettsidene. Skolelederen skrev ned nettsiden til «Bruk hue» og sa han ville ta det i bruk ved en senere anledning.

8.0 SAMMENDRAG

Med utgangspunkt i det innsamlede datamaterialet og analysen av dette, vil jeg forsøke å svare på problemstillingen: «hvilke nye utfordringer møter skolen ved digital mobbing?» Før jeg konkluderer omkring problemstillingen, vil jeg ta for meg noen av hovedkategoriene som oppgaven er delt inn. Dette gjør jeg for å vise hva som er de nye utfordringene ved digital mobbing sammenlignet med tradisjonell mobbing.

Digital mobbing vies ikke like mye oppmerksomhet som tradisjonell mobbing i skolen. Selv om det finnes likhetstrekk mellom de to, er det viktig at skolen er klar over forskjellene. Mye av den digitale mobbingen foregår etter skoletid og utenfor skolens område. Dette kan følge eleven overalt og fysiske skiller spiller ingen rolle. Digital mobbing kan spres til mange mennesker på kort tid, uavhengig av geografisk beliggenhet. Det kan oppleves ekstra vanskelig for offeret dersom mobberen opptrer anonymt. Det blir også vanskeligere for skolen å håndtere situasjonen.

Motivasjonen bak digital mobbing kan være lik den tradisjonelle. Likevel kan den manglende interaksjonen mellom partene ved digital mobbing, føre til at handlingen blir mer ondsinnet enn den ville vært i virkeligheten. Terskelen for å skrive noe anonymt er kanskje lavere enn å si det ansikt til ansikt. Mobberen kan heller ikke se de emosjonelle følelsene som offeret kanskje vil kjenne på. Den manglende sosiale interaksjonen kan føre til at styrkeforholdet mellom partene har mindre å si. Maktbalansen kan være avhengig av teknologiske ferdigheter og muligheten til å være anonym. Hevnmotivet blir også trukket fram som et tilleggs motiv når det gjelder digital mobbing. Det er trolig lettere å ta igjen når man ikke ser den andre parten i virkeligheten (Staksrud 2013).

Analysen av Barnevakten og Bruk hue viser at en fordel med digital mobbing er at det blir *publisert* på nettet. Det kan lagres og bli brukt som bevismateriale. Når skolen får en utskrift fra noe som har skjedd, er det veldig god grunn til å jobbe videre med saken. Allikevel vil publisering kunne gi store negative ringvirkninger for offeret. Ved tradisjonell mobbing må hendelsene skje gjentatte ganger for å bli kalt mobbing. Med et tastetrykk kan et bilde bli spredt til mange mennesker på kort tid. Publiseringen av sårende bilder er et eksempel på at

digital mobbing ikke kan gå under samme definisjoner som tradisjonell mobbing. (Samnøen: 2014).

Repetisjonskriteriet spiller derfor en litt annen rolle når mobbingen skjer digitalt. En enkelthendelse kan trolig kalles digital mobbing ettersom følgene kan være så store for offeret. Skolen kan derfor ha over et titalls personer de er nødt å kontakte. *Omfanget* av digital mobbing kan derfor bli større enn ved den tradisjonelle.

Nye former for mobbing oppstår når mobberen har mulighet til å opptre *anonymt*. Det kan oppleves svært belastende for offeret og ikke vite hvem som sender stygge kommentarer. Offeret er i noen tilfeller ikke klar over hva som blir skrevet om han/henne på nettet. Utfordringen er å vite hvor grensen går fra å være uskyldig moro, til å bli en alvorlig krenkelse. Det som publiseres på nettet kan også bli liggende der for alltid. Det kan bli vanskeligere for skolen å få kontroll over situasjonen.

Ifølge Barnevakten er en ny utfordring ved digital mobbing er at sosial isolasjon på nettet kan ta helt nye former. Ved tradisjonell mobbing vet vi at utfrysning skjer når offeret blir stengt ute fra et gitt fellesskap. På sosiale medier kan man føle seg sosialt ekskludert av å få lite «likes, ingen «venneforespørsler», eller få kommentarer på sosiale medier. Ansatte ved skolen ferdes kanskje ofte på andre nettstedene enn elevene. Da er det også vanskelig å sette seg inn i denne problematikken. Prestasjonspresset blant de unge er stort, dette gjelder også på Internett. Det er blitt like viktig å være populær på nettet som det er i virkeligheten.

Tradisjonell mobbing skjer ofte i skolegården eller til eller fra skolen. Digital mobbing kan derimot skje på kveldstid, i helgene og på ferier. Mobberen og offeret trenger ikke å befinne seg på fysisk samme sted. I tillegg vil mobbingen kunne forfølge offeret overalt. Ved tradisjonell mobbing kan offeret føle hjemmet som et fristed. Nå er kanskje hjemmet det stedet hvor mobbingen skjer mest. Det nye ved digital mobbing er at lokaliseringsfaktoren forsvinner og mobber og offer kan hele tiden være i kontakt med hverandre.

Når lokaliseringsfaktorene forsvinner, hvor ligger da ansvaret? Etter opplæringsloven er skolens ansvarsområde i skoletiden eller på vei til eller fra skolen. Når digital mobbing skjer hjemme, er dette utenfor skolens ansvar. Likevel har elever plikt til å møte på skolen hver

dag, og lærerne ser elevene ofte. Lærerne ser de sosiale relasjonene i klassen og hvordan elevens oppførsel kan forandres. Skoleleder mener at digital mobbing trekkes alltid inn i skolen enten direkte eller indirekte.

Tradisjonelle antimobbeprogrammer har ofte vist seg å ha god effekt. Det finnes ikke statistikker på om programmene kan ha effekt for den digitale mobbingen. Det er foreløpig lite fokus på digital mobbing i programmene. I stedet for å lage et helt nytt antimobbeprogram for digital mobbing, kunne det vært en idé å innlemme en ny del i det allerede velfungerende programmet. For at programmet skal være effektivt, krever det høy grad av oppfølging fra den enkelte skole og den enkelte lærer (Olweus 2012a). Mobbeprogrammene kunne inneholdt mer spørsmål rundt digital mobbing. De må være intensive for å ha effekt på den enkelte skolen.

8.1 Konklusjon i forhold til problemstilling

Denne oppgaven har handlet om digital mobbing, nettbaserte antimobbeprogrammer, en skoleleders erfaringer og hans refleksjoner over nettstedene. Jeg har forsøkt å svare på problemstillingen: «hvilke nye utfordringer møter skolen ved digital mobbing?»

Analysen av Barnevakten og Bruk hue har vist at skolen med stor sannsynlighet står ovenfor en rekke nye utfordringer knyttet til digital mobbing. Muligheten til å være anonym, spredningen og publiseringen kan gi store negative ringvirkninger for offeret. Ut i fra dette har jeg funnet ut at forskjellene mellom digital mobbing og tradisjonell mobbing er store. Selv om tradisjonell mobbing fortsatt foregår mest, er det nødvendig med økt bevissthet om digital mobbing i skolen.

Skolelederen la vekt på viktigheten av et godt psykososialt miljø. Han hadde mye erfaring rundt megling og konflikthåndtering og var opptatt av å ta konflikter ved et tidlig stadium. Ved mobbing nytter ikke megling, da benyttes helt andre metoder. Skolelederen fortalte at de ikke tok i bruk antimobbeprogrammer, verken tradisjonelle eller digitale. Ved spørsmål om digital mobbing ble mindre sagt. Det var tydelig at skolen var usikker på hvordan problemene skulle håndteres. Dette grunner trolig i at skolens ansvar foreligger i skoletiden og på vei til eller fra skolen. Likevel blir ofte den digitale mobbingen knyttet til skolen på en eller annen måte. Opplæringsloven § 9 a gir skolen et alvorlig ansvar ved mobbing. Dette inkluderer mobbing både utenfor og på nettet.

Skillene mellom digital mobbing i skoletid og utenfor skoletid er også problematiske. Det er vanskelig å vite når det er foreldrenes eller skolens ansvar. Er det klokkeslettet et bilde blir publisert, eller klokkeslettet offeret ser bildet? Dette kommer ikke tydelig fram verken av skolelederen eller på Barnevakten sin nettside.

Funnene mine har vist at både foreldre og skoler trolig har for lite kunnskap og kompetanse om digital mobbing. De er usikre på hvor ansvaret ligger og hvordan det skal håndteres. Derfor blir politiet ofte en instans som skolen henvender seg til. Utfordringen for hver skole er trolig å heve kompetansen til lærerne. Dersom elevene og lærerne ferdes i helt forskjellige digitale rom, er det vanskelig å oppdage den digitale mobbingen. Skolens ansatte må få beskjed dersom krenkelser over nettet skjer. Det bør legges vekt på viktigheten av varslere. Elever og foreldre bør oppmuntres til å følge med og vite hvem de skal kontakte ved mistanker. Tiltak som kan hjelpe er informasjon og opplæring for elever og foreldre som for eksempel gjennom Bruk hue turneen. Samarbeid mellom ulike faggrupper som skole, politi, barnevern og utekontakt er også trolig nyttig.

Det virker som det store fokuset på tradisjonell mobbing, har ført til at digital mobbing har kommet i skyggen. Skolelederen gikk ikke igjennom praksisen de hadde ved digital mobbing. Han var mer opptatt av hvordan konflikter skulle håndteres før mobbingen bryter ut. Hver skole bør sette klare regler og jevnlig gjenta prosedyrene. Selv om digital mobbing ofte skjer utenfor skolens ansvarsområde, vil ofte skolen enten direkte eller indirekte bli en part. Når elever har plikt til å møte på skolen hver dag, er det skolens ansvar å sikre alle et godt og trygt psykososialt miljø som skal fremme helse, trivsel og læring.²⁹

Funnene mine har vist at jeg trolig kan konkludere med at kunnskapen og kompetansen om digital mobbing i skolen er lav. En av grunnene til dette er gråsonene knyttet til problematikken. Skolen står i en posisjon hvor de er usikre på hvem som har ansvaret. De fysiske skillelinjene knyttet til digital mobbing er lite relevante. Publiseringen av et bilde kan skje om kvelden, men bli sett på skolen dagen etter. Det er ikke et spørsmål om når foreldrenes ansvar slutter, og når skolens ansvar begynner. Mobbingen kan forfølge offeret

²⁹ ²⁹ Laringsmiljosenteret.uis.no, <http://laringsmiljosenteret.uis.no/getfile.php/SAF/Til%20nedlast/Mobbing-veileder.pdf>, sett: 30.04.15

overalt. Gjennom funnene fra intervjuet fant jeg ut at digital mobbing ofte knyttes til skolen selv om det er usikkert om ansvaret ligger hos dem.

Dersom skolen skal håndtere problematikken trengs det nye retningslinjer og rutiner på plass. I store samfunnsinstitusjoner som i skolen tar dette ofte lang tid.

9.0 LITTERATURLISTE

Aksnes, Marita. *Analyse av nettsted*. Hentet 06.03.15 fra <http://ndla.no/nb/node/70662>

Barbosa da Silva, A., Wahlberg, V. (1994). *Vitenskapsteoretisk grund för kvalitativ metod*, artikkel i Starrin, Bengt & Svensson, *Kvalitativ metod och vitenskapsteori*, Lund studentlitteratur.

Beale, A.V, & Hall, K.R. (2007). *Cyberbullying: what school administrators (and parents) can do*, Clearing House, 81(1):8-12.

Bruk hue (2015). *Fortell det til noen du stoler på*. Hentet 01.04.15 fra <http://brukhue.com/rad-2/>

Bruk hue (2015). *Ta vare på bevis*. Hentet fra 15.04.15 fra <http://brukhue.com/rad-4/>

Bruk hue (2015). *Blokkør mobberen*. Hentet 15.04.15 fra <http://brukhue.com/rad-5/>

Bruk hue (2015). *Tenk før du taster*. Hentet 15.04.15 fra <http://brukhue.com/tenk-for-du-taster/>

Danielsen, Doris A. (2014). *En undersøkelse av de skolebaserte antimobbeprogrammene KiVa og Olweus og deres effekt på digital mobbing*. Masteroppgave ved Universitetet i Oslo

Ertesvåg, Sigrun K. (2013). *Digital mobbing*. Hentet 25.03.15 fra https://snl.no/digital_mobbing

EU Kids online-undersøkelsen. *Hovedfunn*. Hentet 26.02.15 fra [http://www.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20II%20\(2009-11\)/EUKidsExecSummary/NorwayExecSum.pdf](http://www.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20II%20(2009-11)/EUKidsExecSummary/NorwayExecSum.pdf)

Fandrem, Hildegunn (2015). *Maktubalanse ved digital mobbing*. Hentet 10.04.15 fra <http://laringsmiljosenteret.uis.no/category.php?categoryID=14382&s=14382>

Fangen, Katrine & Sellberg, Ann Mari (2011). *Mange ulike metoder*. Oslo: Gyldendal Akademisk

Geertz C. (1973). *The Interpretation of Cultures*. New York: Basis Books

Grønmo, Sigmund (2004). *Samfunnsvitenskapelige metoder*. Bergen: fagbokforlaget

Gustafsson, Klaus (2014). *Mener sosiale medier har gjort unge bedre på å uttrykke seg skriftlig*. Hentet 04.04.15 fra <http://www.barnevakten.no/mener-sosiale-medier-har-gjort-unge-bedre-paa-aa-uttrykke-seg-skriftlig/>

Imsen, Gunn (2002). *Lærerens verden. Innføring i generell didaktikk*. Oslo: Universitetsforlaget.

Johannessen et.al (2005). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Abstrakt forlag, 4.utg.

Konfliktrådet (u.å). Hentet 12.05.15 fra <http://www.konfliktraadet.no/om-konfliktraadet.311335.no.html>

Kowalski, R.M, Limber, S.P. & Agatston, P.W. (2012). *Cyberbullying. Bullying in the digital age*. Second edition. West Sussex: Blackwell Publishing Ltd

Kowalski, R.M., & Limbert, S,P. (2007). Electronic bullying among middle school students, *Journal of Adolescent Health, 41*, 22-30

Kunnskapsdepartementet (u.å). *Det psykososiale miljøet*. Hentet 24.02.15 fra https://www.regjeringen.no/nb/dokument/dep/kd/lover_regler/reglement/2006/veileder-til-opplaringsloven-kapitel-9a-/3/id437839/

Kunnskapsdepartementet (2003). *Manifest mot mobbing. Aktivitetsrapport*. [Internett]. Hentet 15.03.15 fra http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/dok/rapporter_planer/rapporter/2003/Manifest-mot-mobbing---Aktivitetsrapport.html?id=106012

Kvale, Steinar (1997). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Ad Notam Gyldendal AS

Larsen (2010). *En enklere metode*. Bergen: Fagbokforlaget

Leira, Jon Olav (2012). *Masteroppgave i yrkesretta spesialpedagogikk*. Masteroppgave ved Høgskolen i Volda

Læringsmiljøsentret (2014). *Retningslinjer for å forebygge digital mobbing i skolemiljøet*. Hentet 20.02.15 fra <http://laringsmiljosenteret.uis.no/getfile.php/SAF/Til%20nedlast/Mobbing-veileder.pdf>

Læringsmiljøsentret (2014). *Arbeid mot mobbing*. Hentet 12.05.15 fra laringsmiljosenteret.uis.no/mobbing/forekomst-av-mobbing/

Lovdata, utdanningsdirektoratet, *Kapittel 9 a. Elevane sitt skolemiljø*. Hentet 26.02.15 fra https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61/KAPITTEL_11#KAPITTEL_11

Medietilsynet (2013). *Hva er digital mobbing?* Hentet 26.02.15 fra <http://www.medietilsynet.no/Trygg-bruk/Tema/Digital-mobbing/Hva-er-digital-mobbing/> (Nedlastet: 26.02.15)

NOU 2015:2. *Å høre til – Virkemidler for et trygt psykososialt skolemiljø*. Oslo: Statens forvaltningstjeneste. Hentet 06.05.15 fra <https://www.regjeringen.no/nb/dokumenter/nou-2015-2/id2400765/?docId=NOU201520150002000DDDEPIS&q=&navchap=1&ch=5>

Olweus, D. (1992). *Mobbing i skolen, hva vet vi og hva kan vi gjøre*. Oslo: Gyldendal akademisk

Olweus, D. (2012a, 10. mai). Cyberbullying: An overrated phenomenon? *European Journal of Developmental Psychology*, 9:5. doi: 10.1080/17405629.2012.682358

Olweus, D. (2012b, 6. august). Comments on cyberbullying article: A rejoinder. *European Journal of Developmental Psychology*, 9:5. doi: 10.1080/17405629.2012.705086

Olweus, D. & Limber, S. (2010). Bullying in School: Evaluation and Dissemination of the Olweus Bullying Prevention Program. *American Journal of Orthopsychiatry*. Volume 80. doi: 10.1111/j.1939-0025.2010.01015.x

Olweus, D. (2002). *Olweus' spørreskjema om mobbing i skolen*. Universitetet i Bergen, HEMIL-senteret.

Patchin, J.W. & Hinduja, S. (2006). Bullies move beyond the schoolyard: a preliminary look at cyberbullying, *Youth Violence and Juvenile Justice*, 4(2), 148-169.

Pikas, A. 1976. *Slik stopper vi mobbing* Oslo, Gyldendal

- Postholm, May Britt (2010). *Kvalitativ metode: en innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kasesstudier*. Oslo: Universitetsforlaget, 2.utg.
- Rasmussen, Rune H. (2014). *Skoleelever mener «likes» kan være skadelig*. Hentet 17.04.15 fra <http://www.barnevakten.no/overhoert-sider-skaper-uttrygghet-blant-skoleelever/>
- Rasmussen, Rune H. (2014). Hentet 20.04.15 fra <http://barnevakten.no/skoleelever-mener-likes-kan-vaere-skadelig/>
- Rasmussen, Rune H. (2014). *«Likes» er viktigere enn du tror*. Hentet 18.04.15 fra <http://www.barnevakten.no/likes-er-viktigere-enn-du-tror/>
- Roland, Erling (2007). *Mobbingens psykologi, hva kan skolen gjøre?* Oslo: Universitetsforlaget
- Roland, E. og Vaaland G. S. 2006 *Zero, SAFs program mot mobbing Lærerveiledning* Stavanger, Senter for atferdsforskning
- Samnøen, Øystein (2014). *Mobbing på digitale arenaer*. Oslo: Cappelen Dam AS
- Smith, P.K. (2012). Commentary, Cyberbullying: Challenges and opportunities for a research program – A response to Olweus (2012). *European Journal of Developmental Psychology*, 9 (5). 553 – 558. doi:10.1080/17405629.2012.689821
- Silverman, D. (2006). *Interpreting qualitative data: Methods for analyzing talk, text and interaction*. Los Angeles: Sage.
- Staksrud, Elisabeth (2013). *Digital mobbing: hvem, hva, hvordan, hvorfor – og hva kan skolen gjøre?* Oslo: Kommuneforlaget
- Strom, P.S. & Strom, R.D. (2005). *Cyberbullying by adolescents: a preliminary assessment*, *The Educational Forum*, 70, 21-26.
- Thagaard T. (2010). *Systematikk og innlevelse, en innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget
- Thomassen, Sigrun L. (2012). *Har skolen eller foreldre ansvar ved digital mobbing?* Hentet 30.04.15 fra <http://www.barnevakten.no/har-skolen-eller-foreldre-ansvar-ved-digital-mobbing/>
- Thomassen, Sigrun L. (2012). *Like mye mobbing – Men digital mobbing mindre utbredt*. Hentet 29.04.15 fra <http://www.barnevakten.no/like-mye-mobbing---men-digital-mobbing-mindre-utbredt/>

Thomassen, Sigrun L. (2012). *Hvorfor mobber folk andre?* Hentet 14.04.15 fra <http://www.barnevakten.no/hvorfor-mobber-folk-andre/>

Tokunaga, R.S. (2010). Following you home from school: A critical review a synthesis of research on cyberbullying victimization. *Computers in Human Behavior*, 26, 277 – 287. doi: 10.1016/j.chb.2009.11.014

Walbye, Mari (2012): *digital mobbing og krav til lærerrollen, en sosiologisk problematisering av opplæringsloven*. Universitetet i Tromsø

Willard, N.E. (2007). The authority and responsibility of school officials in responding to cyberbullying, *Journal of Adolescent Health*, 41, 64-65.

Widerberg, Karin (2001). *Historien om et kvalitativt forskningsprosjekt*. Oslo: Universitetsforlaget

Ybarra, M.L. Mitchell, K..J.K, Wolak, J. & Finkelhor, D. (2006). *Examining characteristics and associated distress related to internet harassment: findings from the second youth internet survey*, *Pediatrics*, 118, 1169-1177.

Ybarra, M.L & Mitchell K.J.K. (2004). *Online aggressor targets, aggressors and targets: A comparison of associated youth characteristics*. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 45, 1308-1316.